

‘පටියාන ධර්ම දේශනා මාලාව’ දෙවෙනි දේශනාව

නමො තසස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධසස
නමො තසස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධසස
නමො තසස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධසස

සෑම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි !

ශ්‍රද්ධාවන්ත ගුණවන්ත පින්වත්නි, අති ගාම්භීර වූ සුක්ෂම වූ ධර්ම සමුදායක් දේශනා කොට මෝභයෙන් අන්ධකාර වී සිටින්නාවූ සියලුම සත්වයන්ගේ ප්‍රඥාව විහිදෙව්වා වූ ප්‍රඥා ආලෝකය තම තමන්ගේ සන්තාන වලට පැතිරෙන්න ඉඩ සැලසුවා වූ මාර්ගය දේශනා කොට වදාළා වූ හේතු එල ධර්මයන්ගෙන් විනිර්මුක්තව නිවනට යන මාර්ගය කියා දුන්නාවූ ශාන්තිනායක සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේට මේ වෙලාවේ ඉතාමත්ම ගෞරවයෙන් වැද නමස්කාර කරනවා නමස්කාරවේවා!

ඒ සම්මා සම්බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ධර්ම ස්කන්ධයට මම නමස්කාර කරමි. නමස්කාරය වේවා!

උතුම් වූ ආර්ය මහා සංඝ රත්නයට මම නමස්කාර කරමි. මගේ නමස්කාරය වේවා!

බුද්ධ රත්නයේ ධර්ම රත්නයේ සංඝ රත්නයේ ආනුභාවයේ බලයෙන් බුද්ධ ධර්ම සංඝ යන ත්‍රිවිධ රත්නයේ ගුණ සිහිපත්කොට වන්දනා කිරීමේ උතුම් කුසල් වේතනාවන්ගේ ධර්ම වේතනාවන්ගේ ආනුභාව බලයෙන් මේ වෙලාවේදී අනපේක්ෂිතව වූනක් මේ වෙලාවට මේ පින්වතුන්ට ධර්ම කරුණු කීපයක් මතු කරලා කියාදෙන්න අවස්ථාව සැලසුනා. ඒ ධර්ම කරුණු ටික මේ පින්වතුන්ට ඉතාමත් හොඳින් තේරුම් ගන්ට වටහා ගන්ට ශක්තිය ලැබේවා! සිහිය නුවණ පහළ වේවා. බාධක දුරුවෙලා මේ ධර්මය හොඳින් වටහා ගෙන අවබෝධ කරගෙන අමාමභ නිවනින් සැනසෙන්නට ලැබේවා කියල මෙමතියෙන් ආශීර්වාද කරනවා ප්‍රථම කරනවා.

මේ දවස්වල ඉඩ හම්බවෙන සෑම අවස්ථාවක්ම ප්‍රයෝජනයට ගනිමින් අපි බලාපොරොත්තු වන්නේ මේ පටියාන ධර්මය වරින් වර මේ පින්වතුන්ට කියල දෙන්න. මේ පටියාන ධර්මය ඇත්ත වශයෙන්ම හරි ගාම්භීර ධර්ම කාරණයක් නිසා කවදාවක්ම යන්න හොඳ නෑ ගැඹුරකට. පීනන්න බැරි එක්කෙනා මුහුද මැදට යන්න හොඳ නෑ, ගොඩ ඔය අයිනක මුහුදේ උනක් අයිතේ ඔය තමන්ව ගිලෙන්තේ නැති හරියක ඉදගෙන වතුර ටිකක් දාගන්න එක තමයි හොඳ.

යන්න හොඳ නෑ පීනන්න බැරි එක්කෙනා මහා සාගරය මැදට. පීනන්න දැන ගන්න ඕනෑ රළ පතර වැඩියෙන් එනවා කියල දැනගන්න ඕන. මහා විසාල රළක් අවොක් එහෙම උඩින් හරි ගිහිල්ල එහෙම නැත්නම් යටින් හරි ගිහිල්ල බේරෙන්න දැනගෙන ඉන්න ඕන. ඒවගේම තමයි මැදට ගිහිල්ල වැඩි මහන්සියක් ඇතුළු පීනන්න ගියොත් එහෙම තෙහෙට්ටුව ඇති වෙනවා - ගිලී යනවා. ඒක නිසා හරි පරෙස්සන් වෙන්න ඕන. පීනන්න බැරි කෙනා යන්න හොඳ නැහැ මහ මුහුදට. බුදුරාජාණන්වහන්සේගේ මේ ධර්ම කාණ්ඩය ගැන කියන කොටත් ඔය වගේ කාරණයක් තමයි කියන්න තියෙන්නේ. මූලික කරුණු කාරණා දන්නේ නැතුව මේ වැඩේට බහින්න හොඳ නැති නිසා අපි හැම වෙලාවේම එක්කෙනෙකුට පීනන්න උගන්නනවා වගේ මේ පින්වතුන්ට අපි උපකාරක ධර්ම ටික කියල දෙන එක තමයි වැඩියෙන්ම කරන්නේ. එහෙම නැතුව මේක කරන්න අමාරුයි.

ගිය අවස්ථාවේදී මම කරුණු ටිකක් මේ පින්වතුන්ට කිව්වා. පට්ඨාන කියන එකක් කියල දුන්න. එකේ තියෙනවනේ, කෙනටියෙන පට්ඨානන්ති? = පට්ඨානය කියන්නේ කුමන අර්ථයකින්ද? කියල ප්‍රශ්නයකුත් අහල තමයි විස්තර කරන්නේ. පට්ඨානය කියන්නේ කුමන අර්ථයක් නිසාද? නානාජපකාරපච්චයටියෙන - පට්ඨානං = නොයෙක් ආකාර වූ හේතු කාරණා ඉදිරිපත් වන නිසා පට්ඨානය කියල කියනවා. අපේ පින්වතුන් අහගෙන ඉන්නවා වගේම මේකත් හොඳට දැන ගන්න. පට්ඨානය කියල කියන්නේ කුමක් නිසාද, නොයෙක් ආකාර ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් සෑදෙන නිසා. ඒවගේම මම කියල දුන්න ‘යාන’ කියන එකයි ‘ප’ කියන එකයි. (‘ප-කාරො’ හි නානාජපකාරත්ථං දීපෙනි) කියල කියල තියෙනව. ඒ කියන්නේ ‘ප’ කියන අකුරෙන් නොයෙක් ආකාර -නොයෙක් හේතු දක්වනවයි කියල කියල තියෙනවා. (යානසද්දො පච්චයත්ථං) = යාන කියන සද්දය කරුණක් සදහා, මේක මතක තියා ගන්න. හැම වෙලාවේම මේ කරුණු ටික සිහියේ තියාගන්න ඕන හින්දයි මම මේ මතක් කරන්නේ. ඒ නිසා මේ මූලික ඒවා හිතේ උඩට එන්නේ නැතුව වැඩේට බහින්න හොඳ නෑ.

තව එකක් තියෙනවා, ‘පට්ඨානය’ කියන එක වාගේම දැන ගන්න උවමනායි ‘පච්චය’ කියන වචනය. එකත් මට මතක හැටියට කියල දුන්න කියල. නමුත් සිහි ගැන්වීමක් විතරක් කරන්නම්. ‘පච්චය’ කියන එක අපිට ඇහෙන කොටනම් තේරෙන්නේ මිනිස්සුන්ගේ ඇඟවල් වල පච්ච කොටලා තියෙනවා. ඔය වගේ එකකුත් හැඟෙනවා. හැබැයි ඒ අදහස නෙවෙයි. මේ ‘පච්චය’ කියන වචනය පාලියෙන් හැදෙන එකක්. එතකොට ඒ පච්චය කියන වචනය හැදෙන විදියත් අපේ ධර්ම මණ්ඩලයේ ඉන්න පිංවතුන් දැනගෙන

තියෙනවනම් යම් තරම් ප්‍රමාණයකට ඒකත් හොඳයි කියල මම හිතනවා. ඒක මේ විදියට දැන ගන්න. යම් කිසි වචනයක්, යම් කිසි ධර්මයක් කියන්ට නම්, ප්‍රකාශ කරන්නට ඕනෑ නම් ඒ ප්‍රකාශ කරන්නට හැන්ද වගේ පාවිච්චි කරන වචනයක් අවශ්‍යයි. ධර්මය නෙමෙයි වචනය, ධර්මය ගැන ප්‍රකාශ කරන්නේ වචනයකින්. වචනයෙන් හඟවන දේ ‘අර්ථ’යයි. ඒ කියන්නේ meaning එක. ඒ . ධර්මය හඟවන එහෙම නැත්නම් අර්ථය හඟවන වචනය හැන්ද වගේ. ඒ වචනය දන්නේ නැතුව හොඳ නෑ යන්ට. ඒ නිසා මේ ‘පට්ඨව’ කියන වචනය හැදෙන්නේ මෙහෙමයි. ඒකත් දැන ගන්න. ඒක හැදෙන්නේ ‘ඉ ගතිමිහි පතිපුබ්බො’ කියල තියෙනවා ව්‍යාකරණ නීතියක්. ඒකෙන් තමයි හැදෙන්නේ ඕක. ‘ඉ’ අකුර වෙනස් වෙලා ඒ ‘ඉ’ අකුරට ‘පති’ කියන උපසර්ගය ඇවිල්ල ‘පති ඉ’ කියල හැදිලා - ඊටපස්සේ නැවත ‘ව’ යන්නක් එකතුවෙලා ඊට පස්සේ ඒ ‘ව’ යන්න දෙකක් වෙලා ඒ විදියට තමයි ‘පට්ඨවය’ කියන වචනයක් හැදෙන්නේ. ඕකේ තේරුම දැන ගන්න එක අපිට වටිනවා. ‘පට්ඨව එකස්මා ඵලමෙකීති පට්ඨවයො’ - යම් කිසි දෙයකින් ඵලයක් ඇතිකරන්නේ නිසා නිසා ‘පට්ඨවය’ කියල කියනවා. දැන් ඔය ‘පට්ඨාන’ කියන එක කිව්වා ‘පට්ඨවය’ කියන එක කිව්වා. පට්ඨාන කියල කියන්නේ නා නා ප්‍රකාර කරුණු, පට්ඨවය කියල කියන්නේ යම් කිසි දෙයක් හින්ද ඵලයක් ඇති කරනවා. අන්න ඒකට කියනව ‘පට්ඨවය’ කියල. එහෙම නැත්නම් කියනවා උපකාරක ධර්මය කියල. දැන් මේ උපකාරක ධර්ම ගොඩක් ගැන කියන්න යන්නේ. උපකාරක ධර්ම සාගරයක් ගැන කියන්න යන්නේ. ඒ උපකාරක ධර්ම සාගරයට යනකොට අපි මතක තියා ගන්න ඕන මහා සාගරය. මහා සාගරයේ රළ එනකොට ලඟින් එනවා දුරින් එනවා. ඒ වාගේම රළ පළලටත් එනවා උසටත් එනවා පෙන දාගෙන එනවා එහෙම නැතුව නිකං ගලාගෙන යන විදියටත් එනවා. මේ මහා සාගරයේ නැගෙන රළ එකකට එකක් වෙනස් ලඟ වශයෙන් දුර වශයෙන් තියෙනවා. මම පහුගිය දවසක ගියා මුහුදට. මුහුදට ගිහිල්ල මුහුද දිහා බලාගෙන හිටිය. බලාගෙන හිටිය රළ වැටෙන තාලේ. ඒ රළ වැටෙන තාලේ බලාගෙන ඉන්න කොට රළ 25ක් 30 ක් විතර එක ගානකට වගේ එනවා. ඒවත් එකම ගානකටම නෙවෙයි. ඒවා ලඟින් ඇතිවෙනවා දුරින් ඇතිවෙනවා. ඔය විදියට ඇතිවෙලා එක පාරට හිටපු ගමන්ම අපි ඉන්න පැත්තත් යට කරගෙන යන විදියට මහා එකක් එනවා. ඒ වගේ තව දෙකක් එනව ඊට පස්සේ ටික ටික අඩුවෙලා ගිහිල්ල අර උඩට ආපු ඒවා මැදට ඇදෙන කොට තව සැරට රළ ලොකුගෙඩි හැදෙනවා. සමහර වෙලාවට මේක ගිහිල්ල එහෙ හැප්පෙනවා ඒකෙන් තව හැප්පෙනවා. ඔය විදියේ මහා කෙළවරක් නැති, නවතින්නේ නැති එක එක ප්‍රමාණයේ තිබෙන්නාවූ රළ ගෙඩි හැදෙනවා. මේ යම් කිසි කාරණයක් සිද්ධ වෙන්ට, මේ හේතුවලින් හැදෙන යම් කිසි දෙයක්

සිද්ධ වෙන්ට ගොඩක් එකතු වෙනවා. රළ ගෙඩියක් හැදෙන්නට ගොඩක් පෙන ගොඩක් වතුර දිග ආදිය එක්කාසු වෙන්න ඕන. ඒවගේ යම් කිසි කාරණයක් සිද්ධ වෙන්ට ගොඩාක් හේතු ලග හේතු දුර හේතු එකතු වෙනවා. එහෙම එකතුවෙලා තමයි එකක් හැදෙන්නේ. අපි හිතමු හැදිවිව එක නැතිවෙලා යනවයි කියල. නැතිවෙලා යන කොටත් ඒ නැතිවෙලා යන දේ තව එහෙකට හේතුවෙනවා. ගොඩට ආපු රළ ගෙඩිය ආපහු කැඩිලා මැද්දාවට යනකොට එහෙන් එන එකයි මෙහෙන් යන එකයි දෙකම එක්කාසු වෙලා තව එකක් හැදෙනවා. ඒක සැර එකක්. ආන්න ඒ වගේ යම් කිසි දෙයක් බිඳ වැටෙන කොට කඩා වැටෙන කොට ඒ කඩා වැටීම තවත් එහෙකට හේතු වෙනවා. ඔය වගේ තියෙනවා. පටියාන ධර්ම වල තිබෙන්නාවූ එහෙම නැත්නම් හේතු ධර්ම වල තිබෙන්නාවූ ස්වභාවය. ප්‍රත්‍යය ධර්මයන්ගේ තිබෙන ස්වභාවය. අපේ පින්වතුන් මේ වැඩට බහින්නට කලින් මෙන්න මේ ටික අපි දැන ගන්නට ඕන. පරමාර්ථ ධර්ම කියන දේවල්වල ස්වභාවය හොඳට දැනගන්නට. මම අද මේ වෙලාවේ බලාපොරොත්තු නැහැ නමුත් මම මේ පින්වතුන්ට පොඩි මතක් කිරීමක් කරන්නම්.

පරමාර්ථ ධර්මයන්ගේ ස්වභාවය ස්වරූපය ලක්ෂණයෝ විශේෂයෙන්ම දැන ගත යුතුයි. ඇත්තටම මේ ලෝකය හැදිලා තියෙන දේවල් ගැන පොඩ්ඩක් හිතන්න. අපි මෙතක් කල කථාව පොඩ්ඩක් අමතක කරන්න. මහ මුහුදු කථාවයි, ඊළඟට පටියාන කථාවයි ඊළඟට පව්වය කථාවයි හිමිහිට පැත්තකින් ගෞරවාන්විතව තබල මෙන්න මේ පැත්ත හිතන්න බලන්න.

ලෝකය සකස් වෙලා තියෙන දේවල් සියල්ලම ගත්තම අපිට හසුරුවන්න පුළුවන් ගොඩවල් තුනකට. ලෝකයේ හැදිලා තියෙන ඉර හඳ, තාරකා, මහා පොළව, ගස්වැල්, මිනිස්සු, සත්වයෝ යන ඔක්කොම ගත්තම ගොඩවල් තුනකට දාන්න පුළුවන්. ඒ ගොඩවල් තුන තමයි ද්‍රව්‍යය ගොඩ, ගුණ ගොඩ, ක්‍රියා ගොඩ. මේ තුන තමයි ලෝකයේ තියෙන්නේ.

අපි මෙහෙම හිතමු. මේසයක් තියෙනවා . ඒ මේසය ද්‍රව්‍යයක්. රූප වලින් හැදිවිව දෙයක්. ඒ ද්‍රව්‍යය අපි මේ විදියට හඳුන්වනවා. ඒ තමයි ‘මෙසේ උසයි’. ඒ උස කියන එක ද්‍රව්‍යයක් නෙමෙයි. උස කියන එක ඒ ද්‍රව්‍යයේ තිබෙන්නාවූ ගුණ ස්වභාවයක්. මේසය මහතයි. මහත කියන එක ද්‍රව්‍යයක් නෙමෙයි. ද්‍රව්‍යයේ තිබෙන්නාවූ ගුණ ස්වභාවයක්. මේසය පළලයි. මේසය මිටියි. මේවා ද්‍රව්‍යයේ තිබෙන ගුණ ස්වභාව. ද්‍රව්‍යය වෙනයි ගුණය වෙනයි. අපි පිහානක් ගමු. ඒ පිහාන ද්‍රව්‍යය වලින් හැදිලා තියෙන්නේ. Material වලින්. ඒ පිහාන රවුම්. හැබැයි රවුම් කියන එක පිහාන නෙමෙයි. රවුම් කියන එක ඒ ද්‍රව්‍යයේ පිහිටා තිබෙන ගුණ ස්වභාවයක්. ගුණ ලක්ෂණයක්. පිහාන

‘සනයි’. සනයි කියන එක ද්‍රව්‍යයේ තිබෙන ‘ගුණ’ ස්වභාවයක්. දැන් මේ ගුණ වලට රවුම් ගතියට උස ගතියට සන ස්වභාවයට මේ ලක්ෂණ වලට පිහිටා තිබෙන්නට ගෙදර වගේ - භූමිය වගේ ක්ෂේත්‍රයක් හැටියට තිබෙනවා නම් අර ද්‍රව්‍යය අවශ්‍යයි. ද්‍රව්‍යය නිසා තමයි උස කියන්න පුළුවන් කම තියෙන්නේ, රවුම් කියන්න පුළුවන් කම තියෙන්නේ මිටියි කියන්න පුළුවන් කම තියෙන්නේ. මේ ගුණ ස්වභාවය දක්වන්න පුළුවන් කම තියෙන්නේ material ගතියක් තිබුණොත් පමණයි. එහෙම නැත්නම් ද්‍රව්‍යය - දෙයක් තිබුණොත් පමණයි. මනුෂ්‍යයෙක් දිහා බැලුවහම මනුෂ්‍යා කියල අපි දැක්කහම මනුෂ්‍යාගේ අත පය තිබෙනවා මනුෂ්‍යාගේ ශරීරයක් තිබෙනවා, මේ තමයි ද්‍රව්‍යාත්මක දෙයකින් හැදිවිට දේ. අපි හිතමු, මහා භූත ධර්මයන්ගෙන් රූප ධර්මයන් හැඳුන - ඒවා තමයි ද්‍රව්‍යය. දැන් මේ මනුෂ්‍යා උසයි. උසයි කියන එක ගුණයක්. මේ මනුෂ්‍යා මහතයි. මහතයි කියන එක ගුණ ස්වභාවයක්. ඒවගේම කෙට්ටුයි, මිටියි. මේවා ඇවිල්ල ගුණ ස්වභාව. මේ කෙට්ටු ගතිය කියන්න බෑ, මහත ගතිය කියන්න බෑ, උස ගතිය කියන්න බෑ, අර රූප ධර්ම හෙවත් කියන්නාවූ ද්‍රව්‍යය ගතිය නැත්නම්. එතකොට මේ ගුණ ස්වභාව වලට පිහිටා තිබෙන්න වෙන්නේ භූමිය වෙන්නේ වස්තුව වෙන්නේ මොකක්ද? මේ කියන්නාවූ ද්‍රව්‍යාත්මක දේවල්. ඒක නිසා දැන් එකක් ඉගෙන ගත්තා. ද්‍රව්‍යය කියල කියන්නේ මේ ලෝකයේ තිබෙන දේවල්. දැන් බලන්න අභහරු ලෝකය ද්‍රව්‍යයක්. අභහරු ලෝකයේ තිබෙන මහත ගුණයක්. ඒවගේම ඉර වස්තුවක්. ඉරේ තියෙන විශාලත්වය ගුණයක්. ගහක් තියෙනව උසයි. ගහ කියන්නේ ද්‍රව්‍යයක්. ගහේ උස පළල ඒවා ඔක්කොම ගුණ. මේ විදියට තමන්ගේ ලඟ තිබෙන තමන්ගේ ඉදිරිපිට ඇස් ජේන මානයේ තිබෙන්නාවූ වස්තුවලට බුදුරජාණන්වහන්සේගේ දේශනාවේ තිබෙන ඒවා එතන තියෙනවද කියල නුවණ මෙහෙයවල බලන්න. දැන් මේ පිටතුවන් ගාව ඇති පොතක්. ඒ පොත සනයි. පොත කියල කියන්නේ ද්‍රව්‍යයක්නේ. ද්‍රව්‍යාත්මක දෙයක්. පොත සනයි. සන කියන එක ගුණයක්. පොත උසයි. උස කියන එක ගුණයක්. පොත මහතයි. මහත කියන එක ගුණයක්. ඒක ගුණයක්. ආන්න ඒ වගේ ඒ ගුණ ටික පොතේ පිහිටා තිබෙනවා හැබැයි මහත ගතිය නෙමෙයි පොත, උස ගතිය නෙමෙයි පොත, සන ගතිය නෙමෙයි පොත, මිටි ගතිය නෙමෙයි පොත, මේවා ගුණ අනිත් ඒවා ද්‍රව්‍යය. දැන් මේ දෙක හොඳට මතක තියා ගන්න.

තව එකක් මම කිව්වා. ඒ තමයි එකක් ද්‍රව්‍යාත්මකයි, රූප වලින් සකස් වෙලා. අනිත් එක තමයි ලෝකයේ තිබෙන සෑම දෙයක්ම ද්‍රව්‍යය වශයෙන් කලා කරන්න පුළුවන්. ගුණ වශයෙන් කලා කරන්න පුළුවන් සහ ක්‍රියා වශයෙන් කලා කරන්න පුළුවන්. දැන් මනුෂ්‍යයෙක් ඉන්නවා. මනුෂ්‍යා උසයි කියන්නේ

ගුණය - මහතයි කියන්නේ ගුණය - මනුෂ්‍යාගේ රූපය ඇවිල්ල ද්‍රව්‍යය. මේ ද්‍රව්‍යාත්මක දේ එහෙම නැත්නම් රූපය ක්‍රියාත්මක වෙනවා. යෑම ක්‍රියාවක්. මනුෂ්‍යා වාසී වෙනවා - ක්‍රියාවක්. හිටගන්නවා - ක්‍රියාවක්. එතකොට මේ ද්‍රව්‍යය එහෙට මෙහෙට 'යනව' නම් 'එනව' නම් ඒක ක්‍රියාවක්. මේ ලෝකයේ තිබෙන්නාවූ සෑම දේකටම අදාල වෙච්ච ක්‍රියාවක් තිබෙනවා. ක්‍රියාවකින් තොර දෙයක් නෑ. ඒක නිසා ක්‍රියාවල් තේරුම් ගන්ට ඕන හොඳටම. වස්තුවක වලන ස්වභාවය ක්‍රියාවයි. රූප ධර්මයක් ඇත්නම් නාම ධර්මයක් ඇත්නම් ක්‍රියාවකින් තොර වෙච්ච නාම ධර්මයක් නෑ. ක්‍රියාවකින් තොර වෙච්ච රූප ධර්මයක් නෑ. ක්‍රියාවකින් තොර වෙච්ච ද්‍රව්‍යයක් නෑ. මේසයක් තියෙනවා, මේසය තියෙනවා කියන්නේ ක්‍රියාවක්, මේසය අදිනවා කියන්නේ ක්‍රියාවක්, මේසය දිරනවා කියන එකත් ඇත්තවශයෙන්ම ක්‍රියාවක්. අනිත් එක තමයි දැන් අපි කියනවා යකඩයක් තියෙනවා කියන්නේ ක්‍රියාවක්. අනිත් එක තමයි යකඩයෙ පොඩ්ඩ පොඩ්ඩ සිදුවන ක්‍රියාව. හැම එකේම තියෙනවා ක්‍රියාවක්. හුලඟ තියෙනවා හුලඟ හමාගෙන යනවා - ක්‍රියාවක්. ඒ වාගේම තමයි මේ හැම එකකම පුදුම ක්‍රියා ගොඩක් තියෙනවා. මේ සෑම වස්තුවක්ම, සෑම නාම ධර්මයක්ම ක්‍රියාවන්ගෙන් වැහි වැහැල. ක්‍රියාවන්ගෙන් යටවෙලා. ක්‍රියාවන්ගෙන් අයිත් වෙච්ච - ක්‍රියාවන් නැති - ක්‍රියාවන්ගෙන් ශුන්‍ය වෙච්ච කිසිම වස්තුවක් නැහැ. කිසිම නාම ධර්මයක් නැහැ.

අපි මේ වෙනකොට රූප ධර්ම පිළිබඳ යම්කිසි කොටසක් ඉගෙන ගත්තනේ. එතකොට රූප ධර්ම විතක්ෂණ 17 ක කාලයක් තියෙන තැන වෙන දේ බලන්න, දැන් එක විත්තක්ෂණයක උපදිනවා, ඉපදීම කියන්නේ ක්‍රියාවක්. විතක්ෂණ 15 පරණ වෙච්ච යනවා. පරණ වෙනවා කියන්නේ ක්‍රියාවක්. එක විත්තක්ෂණයකදී නැතිවෙලා යනවා, නැතිවෙනවා කියන්නේ ක්‍රියාවක්. ඒ වාගේම නාම ධර්ම බැලුවහම හිත හට ගන්නවා. හටගන්නවා කියල කියන්නේ ක්‍රියාවක්. එක විතක්ෂණයක් තියෙනවා, තිබීම කියන්නේ ක්‍රියාවක්. විතක්ෂණය නැතිවෙලා යනවා. නැතිවෙලා යනවා කියල කියන්නේ ක්‍රියාවක්. චෛතසික ගත්තහම චෛතසික හට ගන්නවා. හටගැනීම ක්‍රියාවක්. චෛතසික එක ඝණයක් තියෙනව. එක ඝණයක් තියෙනවා කියන්නේ ක්‍රියාවක්. චෛතසික නැති වෙලා යනවා. ඒකත් ක්‍රියාවක්. එතකොට හැම තැනම ක්‍රියාවකින් තොර වෙච්ච නාම ධර්මයක් නෑ. ක්‍රියාවකින් තොර වෙච්ච හිතක් නෑ. ක්‍රියාවකින් තොර වෙච්ච චෛතසිකයක් නෑ. ක්‍රියාවකින් තොර වෙච්ච රූපයක් නෑ. හැම තැනම ක්‍රියාවන්ගෙන් වැහි වැහැල. හැම තැනම ක්‍රියාවක්මයි තියෙන්නේ. එතකොට අපි විදර්ශනා කරන්න ගිහිල්ලක් කියනවා අනිත්‍ය බලන්න කියල. අනිත්‍ය කියන්නේ ක්‍රියාවක්. ඒවගේම නැතිවීම, වය කියල කියනවා, ඒකත් ක්‍රියාවක්. නිරෝධය කියලා කියන්නේ

ක්‍රියාවක්. ඇතිවෙනවා, සමුදය කියල කියන්නේ ක්‍රියාවක්. මේ වස්තුවල සිද්ධ වෙන දෙයක් ඔය. ධර්මය සිද්ධ වන දෙයක්. ලොකු ක්‍රියා තිබෙනවා පොඩි ක්‍රියා තිබෙනවා, හැබැයි ලොකු ක්‍රියා කියල කිව්වට ඒ ක්‍රියා මිටි පැකට් කරලා. අපි කරන්නේ පොඩි පොඩි ක්‍රියාවල ටිකක් මිටි ගහල ඒ ක්‍රියා මිටි ටිකක් තවත් එකතු කරලා pack එකක් කරලා ඒක එක වචනයකින් භාවිතා කිරීමයි ලෝකයාගේ සිරිත. ලෝකයාගේ හැටි. දැන් මේ මෙව්වර ලොකුවට pack එකක් කරගෙන එක ක්‍රියාවක් කියලා කිව්වට ඒ ක්‍රියාව තුල කාණ්ඩ කාණ්ඩ වශයෙන් ගත්තයින් පස්සේ ගොඩක් තියෙන්නේ පොඩි පොඩි ක්‍රියා. බලන්න දැන් මම කලා කරනවනේ මේ කලා කරන කොට ක්‍රියානේ තියෙන්නේ. මේ වචන ඇති වෙනව. ක්‍රියාවක්. අපි පුද්ගල ආරෝපණය දාල කියනවා කලා කරනවා කියල. ඇත්තට කලා කරනවා නෙමෙයි, කලා වෙනව. ශබ්දය ඇතිවෙනවා, ක්‍රියාවක්, ශබ්දය නැතිවෙනවා ක්‍රියාවක්. මේ ශබ්දය ඔය පැත්තට ඇහෙනවා ක්‍රියාවක්. මේ පින්චතුන්ගේ කනට එනවා ක්‍රියාවක්, අරමුණු වෙනවා ක්‍රියාවක්. දැනෙනවා ඒක හිතේ ක්‍රියාවක්. ඒවාට නම් තියෙනවා. ක්‍රියාව, ක්‍රියාව, ක්‍රියාව කියල ඔක්කොම ක්‍රියා වලට එකම පදේ දාන්නේ නැතුව ඒ ඒ හන්දි හන්දි ගානේ ඒ ඒ ක්‍රියාවන් වලට නම් පටලවලා තියෙනවා. ඕක හින්ද අපි නමින් ගිලගෙන තිබෙනවා දේවල්. දැන් මේ අහනවා කියන්නේ ක්‍රියාවක්, හිතනවා කියන්නේ විත්ත වෛතසික . ධර්මයන්ගේ ක්‍රියාව. ශබ්දය නවති නවා කියල කියන්නේ ක්‍රියාව. හැම ක්‍රියාවකම තියෙනවා ඇතිවීමක් පැවතීමක් නැතිවීමක්. හැමතැනම ක්‍රියා තිබෙනවා. ඒ නිසා මේ ලෝකයේ තිබෙන සෑම දෙයකම තිබෙන්නේ ද්‍රව්‍යාත්ම භූත ධර්මයන්ගෙන් හැදිවිව ස්වභාවයෝ සහ ඒවගේ ගුණ ස්වභාවයෝ ඒවගේම ක්‍රියා ස්වභාවයෝ. ඒක නිසා අපි මේ ධර්ම හැටියට හඳුනා ගැනීමේදී අවසානයේදී අපි පරමාර්ථ හැටියට ලෝකයට සම්බන්ධ කොටසේදී සිත් වශයෙන්, වෛතසික ධර්ම වශයෙන්, රූප වශයෙන් ස්පර්ශ කරන්නේ ක්‍රියා ධර්ම. ඒවා එතෙත්ට යනකමම තේරෙන්නේ නැහැ. උඩ ඉඳල බලන කොට මහා මුහුදේ තිබෙන්නාවූ වතුර ටිකක් අපිට මහ විසාල කඳක් වගේ ජේන්නේ. එතනට ගියායින් පස්සේ ඒ වතුර එකක්වත් මහා කඳක් නෙමෙයි බිංදු බිංදු වල රාශියක්. අවසානයේදී අපි එතනට ගියාට පස්සේ ඒ වතුර බිංදු දිය වෙලා අපේ ඇඟේ තැවරෙනවා. දුරින් බලන කොට අර විදියට මහා විශාලත්වයක් ලොකුදෙයක් ජේනවා. දැන් වැලි වලින් ගඩොල් වලින් පස් වලින් හැදිවිව ගොඩනැගිලිත් ඔය වගේ. ඒ නිසා ඔය අංශු මාත්‍ර පොඩියට පොඩියට තිබෙන්නාවූ ක්‍රියාවන්ගෙන් තමයි මේ පිරිලා තිබෙන්නේ. ඔය ශරීරයක් දිහා බැලුවහම ලේ ගමන් කරනවා, ඒක ක්‍රියාවක්. ඔය අස්සේ අත එහෙට මෙහෙට කරනවා, ක්‍රියාවක්. ඇස පිල්ලන් ගහනවා, ක්‍රියාවක්.

හිතෙනවා, ක්‍රියාවක්. සැක හිතෙනවා, ක්‍රියාවක්. විස්වාසය හිතෙනවා, ක්‍රියාවක්. අවබෝධ කර ගන්න හිතෙනවා, ක්‍රියාවක්. හොඳයි කියල හිතෙනවා, ක්‍රියාවක්. මේ හැම තැනම තියෙන්නේ ක්‍රියාවල්. වැහි වැහැල. ඒ නිසා අපි සියලු දෙනාම හොඳටම තේරුම් ගන්න ඕන මේ ලෝකේ සාමාන්‍ය විදියට ගත්තයින් පස්සේ ද්‍රව්‍යය වශයෙන් තියෙන ඒවගේ ගුණ බැහැගෙන තියෙනවා. ඒවගේ ක්‍රියා ස්වරූප තියෙනවා.

දැන් මේ ක්‍රියාවන්, ප්‍රත්‍යය ධර්ම කතාවට ගියායින් පස්සේ ඕකනේ කථා කරන්න තියෙන්නේ. දැන් බලන්න, එක දෙයක් සිද්ධ වෙන්න වට පිටාවේ තිබෙන්නාවූ දේවල් වල ක්‍රියා ටිකක් එක තැනකට එකතුවෙනවා. ළමයෙක් දහයයි කියල ගණන් කරනවා. එයා දහයට ගණන් කරන කොට එක පාරටම නෙමෙයි පිළිවෙලකට ගණන් කරන්නේ. දහයයි කියල කියන කොට ඊට කලින් නමයයි කියල කියවෙන්න ඕන. නමයයි කියන ක්‍රියාව දහයයි කියන ක්‍රියාවට ලඟම තිබෙන්නාවූ ක්‍රියාව. ඊළඟට අටයි කියන එක ඊට ටිකක් එහා පැත්තේ නමුත් අටයි කියල තමයි නමයයි කිව්වේ, නමයයි කියල තමයි දහයයි කිව්වේ. නමයයි කියන කොට ඊට ලඟින්ම ඊළඟට තිබෙන්නාවූ ක්‍රියාව අට. ඊළඟට හත, ඊළඟට හය, ඊළඟට පහ, හතර, තුන්, දෙක, එක වශයෙන් ලඟ වශයෙන් තිබෙන දේවල් තිබෙනවා. දහය කියන එක නැති වෙලා යන කොට එකොළහට තැනක් එනවා. ඒවගේ සමහර ක්‍රියාවල් නිසා යමක් හැදෙනවා සමහර ක්‍රියාවල් නිසා එම ක්‍රියාව බැසගෙන යන්න සිදුවෙනවා.

දැන් නිර්වාණ ධාතුවෙන් මෙහාට පරමාර්ථ ධර්ම කියල බැලුවට පස්සේ ස්වභාව ධර්ම හඳුනන්ට කියල කියන්නේ, පරමාර්ථ ධර්මයාගේ ස්වරූපය ලක්ෂණය හඳුනන්ට කියල කියන්නේ, ඒවාට තිබෙන්නාවූ පෞද්ගලික ගුණ දැනගන්න කියල කියනවා.

දැන් පෞද්ගලික ගුණ තිබෙනවා ටිකක් දැන ගන්න. මෙන්න මෙහෙම තියෙනවා. . ධර්ම 170 ක් පිළිබඳව බොහොම කල්පනාවෙන් ඉන්න - දැන ගන්න කියල. දැන් හිත කියන එක 89 ක්‍රමයකට කියනවා. 89 වැදැරුම් වූ සිත්. වෛතසික . ධර්ම 52, රූප . ධර්ම 28, නිර්වාණ ධාතුව. 170 ක් තියෙනවා. මෙහෙම හිතන්ට. වෛතසික ධර්ම ඇයි 52 ක් කියල කිව්වේ. 52 ක් කියල කිව්වේ ඒ 52කේම එක සමාන ක්‍රියා සවභාවයක් නැති නිසාවෙන්. ඒවාට අවේනික පොදු ක්‍රියා තිබෙනවා. ඇතිවීමේ ක්‍රියාව තිබෙනවා. පැවතීමේ ක්‍රියාව තිබෙනවා, නැතිවීමේ ක්‍රියා ස්වරූපය තිබෙනවා. හැබැයි යම් කිසි වෛතසිකක් ඇති උනාම එයා ඇති උනාවූ ක්‍රියාවට වඩා යම්කිසි තවත් දේකට උපකාර වීම් වශයෙන් වෙනස්ම ක්‍රියාවක් සිද්ධ කරනවා. දැන් බලන්ට තෙල්

ඇල්ලුවහම අතේ ගැවෙන ස්වරූපයක් තිබෙනවා. ඒක එහෙම ලේසියෙන් යන්නේ නෑ. අතේ හැම තැනම ගැවිලා අතේ තට්ටුවට තියෙනව. දැන් ඒක එක්තරා ස්වරූපයක් ක්‍රියා ස්වභාවයක්නේ ඇවිල්ල යන්නේ නැතුව හිඳීම, ඇහේ එල්ලීම. අතේ එල්ලෙන එකතේ කරන්නේ ඔය අතේ තැවරෙනවා කියන එක. ඊළඟට අපි මොනවා හරි දෙහි වගේ දෙයක් දැමීමට පස්සේ ඒක ක්‍රියාව වෙනස්. තෙල්වල තියෙන්නේ කාගේ හරි අතක ඇහක එල්ලෙන ගැවෙන ක්‍රියාවයි. එතකොට ඇඹුල් වගේ දෙයක් දැමීමට පස්සේ ඒක තියෙන්නේ ඉවත් කරන ක්‍රියාව. දැන් මේ දෙක වෙනස්නේ. වතුර වල තියෙන්නේ පිරිසිඳු කිරීමේ ගුණ ස්වභාවය. එතකොට තෙල්වල තිබෙන්නේ එල්ලෙන ස්වභාවය. වර්ග දෙකක් නේ. ආන්න ඒ වගේ හැම දේකටම හැම චෛතසිකයටම තිබෙනවා ආවේනික වෙච්ච ගුණ ස්වභාවයක්. ආවේනික වෙච්ච ලක්ෂණ ස්වභාවයක්. ආවේනික වෙච්ච විත්ත චෛතසික ධර්ම ස්වභාවයක්. ඒක වෙන වෙනම දැන ගන්න ඕන. ඇයි එහෙම වෙන වෙනම දැන ගන්න ඕන කියන්නේ, එහෙම වෙනස් කමක් තියන හින්දයි ඒකේ. දැන් බලන්ට එකට එකක් වෙනස්. උදේට අව්ව වැටුනහම පිනි බිංදු නැතිවෙනවා. ඒක තමයි ස්වභාවය. හැබැයි පිනි වැටුනහම අව්ව නැතිවෙන්නේ නෑ. අව්ව වැටුනහම පිනි නැතිවෙනවා. අව්ව වැටීම ක්‍රියාවක්. පින්න නැතිවීම ක්‍රියාවක්. හැබැයි ඒක අනිත්පැත්ත වෙන්නේ නැහැ. ඒවාට එකකට එකක් ආවේනික ගුණ ස්වභාවයක් ලක්ෂණ ස්වභාවයක් හැකියා ස්වභාවයක් තිබෙනව. ඒ කියන්නේ පෞද්ගලික skill එකක් තිබෙනවා.

දැන් අපි කිව්වා ස්පර්ශය කියන එක චෛතසික ධර්මයක්. ‘සප්ර්ශය’ කියන එක චෛතසිකයක්, හිතේ හටගත්තත් ඒකට කිසිම අරමුණක් දැනගැනීමේ හැකියාවක් නෑනේ. විඳීමේ හැකියාවක් යමක් හඳුනාගැනීමේ හැකියාවක් ආදී කිසිම දෙයක් නෑනේ. ඒක ඇවිල්ල ක්‍රියා මාත්‍රයක්. ඒ ක්‍රියා මාත්‍රයක් කියල කියන්නේ හිතයි අරමුණකුයි යන තුන්දෙනා නිකම් කිට්ටුකරලා දාන ස්වභාවයක් තියෙන්නේ. එකතු කිරීමේ ක්‍රියා ස්වභාවයක්. එව්වරයි. හැබැයි ඒකට ‘හිත’ කරන වැඩේ කරන්න බැහැ. ‘සංඥාවේ’ වැඩේ කරන්න බෑ ‘වේදනාවේ’ වැඩේ කරන්න බෑ. ‘වේදනාව’ කියල කියන්නේ හිතේ තියෙන්නාවූ චෛතසිකයක්. වේදනාවට දැන ගන්න බෑනේ යමක්. හිතන්න බෑනේ. වේදනාවට පුළුවන් කම තියෙන්නේ ආරම්භණ රස අනුභවන ගතිය විතරයි. ඒක නිකං විඳීම මාත්‍රයක් පමණයි. අරමුණේ රස හොඳ හෝ නරක හෝ මධ්‍යස්ත හෝ විඳීම ගතියක්, විඳීම ක්‍රියාවක් විතරයි. ඒක හිතට කරන්නත් බෑ. හිතට තියෙන්නේ දැනීමේ ක්‍රියාව විතරයි. දැනගැනීමේ ලක්ෂණය විතරයි. ඒකට විඳින්නත් බෑ. ඒකට ස්පර්ශ වෙන්නත් බෑ. ස්පර්ශ කරනවා කියන එකේ හැකියාව ස්පර්ශයට පමණයි අදාල. එක ගෙදරක

එහෙම තමයි තිබෙන්නාවූ දේවල්. අනිත් එක තමයි ‘වේතනාව’ ඇවිල්ල එක්කාසු කරගෙන තිබෙන්නාවූ ක්‍රියාවලිය කරනවා. වේතනාවේ තව ලක්ෂණයක් තිබෙනවා. ඒතමයි නූල් ටිකක් දාල කම්බි ටිකක් දාල වෛතසික ටික ඔක්කොම එකට බැඳගෙන තිබෙන්න වගේ ගතියකුත් ඕකේ තියෙනවා. manage කරනවා. දැන් මේ වෛතසික ධර්ම 52 කේම එකට එකක් වෙනස් වෙච්ච ක්‍රියා ලක්ෂණ මහා ගොඩක් තියෙනවා. සමහර ඒවා තියෙනවා දෙක තුනක් කරන්න පුළුවන්. ඔය සංඥාවට එහෙම දෙකක් තුනක් කරන්න පුළුවන්. වේතනාවට දෙකක් තුනක් කරන්න පුළුවන්. ඒ වගේ එකක් තියෙනවා. කෙනෙකුට පුදුමත් වෙන්න පුළුවන් ඇයි එහෙම වෙන්නේ කියල. එක දේක, එක ධර්මයක දෙක තුනක් තියෙනවද කියල. එහෙම තියෙනවා. ඒක අපිට තේරුනේ නැතිවට ඒකෙ තියෙනවා ලක්ෂණයක්. දැන් මේසේ හරි පුටුවක් ගත්තයින් පස්සේ පුටුවේ තියෙනවා ඉඳගන්න පුළුවන් ගතියක් තියෙනවා, හේත්තු වෙන්න පුළුවන් ගතියක් තියෙනවා ඒවගේම තමයි ඒ පුටුවේ තවත් එකකට ආධාර කරන්න පුළුවන් ගතියක් තියෙනවා. ඒවගේම ගෙදර කාමරයක් ලස්සන කරන්න පුළුවන් ගතියකුත් තියෙනවා. ඇඳුමකුත් එහෙමනේ. ඇඳුමක් ඇන්දට පස්සේ ශරීරය වැසී යන ගතියකුත් තියෙනවා. අව්වෙන් පින්තෙන් ආරක්ෂා කරන ගතියකුත් තියෙනවා. ඒ වාගේම ශරීරය ලස්සන කරන ගතියකුත් තියෙනවා. එක වස්තුවක තිබෙනවා අන්න එහෙම ස්වභාවයක්. ඉතිං එකම දේක තිබෙනවා ක්‍රියා ලක්ෂණ උපකාරවීම් ලක්ෂණ තවත් එහෙකට උපකාරවන උදව්වන ලක්ෂණ 1,2,3,4 ඔය විදියට තියෙනවා. දැන් බඩ ගින්න නසා ගැනීමටයි කෑම කන්නේ. එහෙමනේ කියන්නේ, බඩ ගින්න නසා ගන්න කෑම කනවා. හැබැයි බඩ ගින්න නසා ගැනීමට කෑම කෑවම ඒ බඩ ගින්න නසනවා කියන එකත් කරනවා. ඊට අමතරව ශරීරය මහත් කරනවා. ඒකත් කරනවා. එතකොට එතන තියෙන්නේ එකම දේනේ. බඩ ගින්න නැති කිරීමයි ශරීරය මහත් කිරීමයි ඊට පස්සේ ශක්තිය ලබාදෙනවා. එයාට ඊට ඉස්සෙල්ල දුවන්න, යා ගන්න බැරිව හිටිය - කෑවත්පස්සේ ඔන්න එනව ශක්තිය. ඒ ශක්තිය ලබා දීමේ ගතියත් ආහාරයේ තිබෙනවා. වර්ණය ලස්සන වෙනව. ඒකත් තිබෙනවා. ඒකනේ ඔය කියන්නේ දානය දුන්නට පස්සේ ආයුෂය වර්ණය සෑපය බලය ප්‍රඥාව ලැබෙනවයි කියල. එක දේක තවත් දේකට බලපාන ආකාර විශේෂ ගොඩක් තිබෙනවා. ඒක නිසා මේ වෛතසික ධර්ම 52 කේම වෙන වෙනම වෙන වෙනම තිබෙන්නාවූ ඒ ඒ එයට අදාල ඒ ධර්ම වල තිබෙන ක්‍රියා ස්වරූපයන්, ලක්ෂණයන් අපි විශේෂයෙන්ම දැන් ගන්න ඕන. මම මේක මීට ඉස්සෙල්ලා කියල තියෙනව. මේ වැඩේට මේවා හරි ප්‍රයෝජනවත්, නැතුව වැඩේ කරන්න බෑ. වෙද මහත්තයෙක් කියනව එක එක්කෙනාට බඩු ගේන්න කියල. මේවගෙන් මුල්

ගේන්න මේවගෙන් කොළ ගේන්න, මේවගෙන් දළ ගේන්න, මේවගෙන් අල ගේන්න, මේවගෙන් පොතු ගේන්න කියලා ඔක්කෝම එකතු කරගන්නවා. ගෙනැල්ල ගෙනැල්ල තියාගන්නවා. හැබැයි ඒවා ගෙනැල්ල රාක්ක වල තියා ගන්නේ නැහැ. බෙහෙත් හදන කොට මුලුත් ගන්නවා, ගෙනාපු ඒවා කොළත් ගන්නවා ගෙඩිත් ගන්නවා, දළත් ගන්නවා, කඳත් ගන්නවා, මලුත් ගන්නවා හැම එකක්ම ගන්න ඕන. ඒවගේම ලඟට ගන්න, ඒ ටික තියාගන්න දැන ගන්න ඕන. ඒවගේ අපි ඉගෙන ගෙන තිබුණාට හරි යන්නේ නෑ මේ ලක්ෂණ ටික හොඳට නැවත නැවත මතකයකට ගන්න ඕන. ඒක මේ අපි කරගෙන යන වැඩට උපකාරයි. මේක හරි බරපතල වැඩක්. සමහර වෙලාවට කෙනෙකුට මේ කියන දේ තේරුනේ නැත්නම් එහෙම එතකොට මගේ හිතට දැනෙනවා මේක continue කරන්න හොඳ නෑ කියල. එහෙම නැත්නම් මේ ගොල්ලන්ගේ ඔළු සවුත්තු කරලා දාන එකක්නේ කියල. ඒ ගතිය මම තියා ගන්නේ නැතුව ඒක සිද්ධ වෙන්න ඉඩ නොදී මේ අපි නැවත මතක් කරලා දෙන්නේ මේ වෛතසික ධර්ම 52 කේම තියෙන පෞද්ගලික ලක්ෂණ ටික අපි හොඳට තේරුම් ගන්නට ඕනෑ.

අනිත් එක තමයි ‘හිත’ ගැන කියන්න ඕන. මේක පරමාර්ථයක්නේ. මේ පරමාර්ථ ධර්මවල තිබෙන්නාවූ උපකාරක ක්‍රියා ස්වරූපයන් ගැන කථාකරන්න බහින්න යන එකක් මේ. ඒක නිසා මේව දැනගෙන තියෙන්න ඕන. තවත් එකක් මතක් උනා මේ මුහුදු ගිය එක්කෙනෙක් කිව්වා “ ස්වාමීන්වහන්ස, උස කන්දක ඉඳල මුහුද දිහා බැලුවට පස්සේ හරි ලස්සනයි, පිනලා යන්න හිතෙනවා. බෝට්ටුවකින් යන්න හිතෙනවා, නැවකින් යන්න හිතෙනවා” කියල කිව්වා. ඉතිං මෙයා මුහුදට ගිහිල්ල. මුහුදට ගිහිල්ල කිලෝ මීටර් 50 ක් 100 ක් විතර මැද්දට ගියාට පස්සේ ගොඩ බිම ජේන්තෙන් නැති තරමට වගේ ගියාට පස්සේ මහ මුහුදේ හැදෙනවලු වතුර වලින්ම මහා වලවල්. ඒකියන්නේ රැලි දෙපැත්තට යනවලු, උඩට යනවලු දෙපැත්තෙන්. එතකොට හිතෙනවලු යට යයි කියල. ආයින් ඒ වතුර තෙරපිලා බෝට්ටුවක් එක්ක උඩට එනවලු. ආයේ යටට යනවලු. ඔය විදියට බය හිතෙනවලු මුහුද මැද හැදෙන රැලේ. ඒක ගොඩට පෙන්නේ නෑ. ගොඩට ජේන්තේ රැල යටයි වගේ. ඒවගේ අපිට මේ සමහර අවස්ථා තියනවා උඩින් බලනවා වගේ නෙවෙයි මැදට යන කොට සමහර තැන් තියනවා අපි ගිලා වැටෙන තැන් වගේ. ඒක එන්ට දෙන්ට හොඳ නෑ මේ වැඩේ කරගෙන යනකොට. එනිසා මේ හිතත් දැන ගන්ට ඕනෑ. ඕක මමත් අත් දැක්ක. දවසක් මෙහෙ kaikoura කියල පැත්තක් තියෙනවා. ඒ පැත්තේ අපිව එක්කරගෙන ගියා මහමුහුදේ මැදට. එයා කියපු විදියටම මම ඒක අත්දැක්ක. ඒ කියන්නේ බෝට්ටුව සමහර වෙලාවට දෙපැත්තෙන් තුන්පැත්තෙන් ඇවිල්ල රළ වලින් යට යන්න යනවා. ඒක මහා වතුර වලක්

වගේ යටට හැදෙනවා. වටේ තියන රූල ටික ඔක්කොම අපි යට කරගෙන උස building වගේ උඩට යනවා. අපි මැද වලක වගේ තනි වෙනවා. එහෙම ස්වභාවයක් තියෙනව. ඔය උදාහරණයක් කිව්වේ.

අපි හිතමු ‘හිත’ ගැන. සිත කියන එක 89 යයි කිව්වනේ. හිත 89 ක් වෙන්නේ අරමුණු කිරීම වශයෙන්. දැන් අපි කැමරාවක් ගන්නවා. කැමරාවක් අරගෙන ඒ කැමරාවෙන් උපන්දිනයක් ෆොටෝ ගන්නවා. එදාට අපිට කියන්න පුළුවන් උපන් දින කැමරාවක් කියල. ඇයි උපන් දිනය ගැනනේ ෆොටෝ ගැනුවේ. ඊළඟට මගුල් ගෙදරක් ෆොටෝ ගන්නවා. මගුල් ගෙදර ෆොටෝ ගන්න කොට ඒකට කියන්න පුළුවන් මගුල් කැමරාව කියල. ඊළඟට මළ ගෙදරක් ෆොටෝ ගන්නවා. එතකොට කියන්න පුළුවන් ඒක ඇවිල්ල මළ කැමරාවක් කියල. එතකොට උපන් දින කැමරාව, මගුල් කැමරාව, මළගෙදර කැමරාව, ගස් ෆොටෝ ගන්නවා එතකොට ගස් කැමරාව කියල කියන්න පුළුවන්. මල් ෆොටෝ ගන්නවා. එතකොට මල් කැමරාව කියල කියන්න පුළුවන්. හරක් ෆොටෝ ගන්නවා. එතකොට හරක් කැමරාව කියල කියන්න පුළුවන්. අලි ෆොටෝ ගන්නවා. එතකොට අලි කැමරාව කියල කියන්න පුළුවන්. වලස්සු ෆොටෝ ගන්නව. එතකොට වලස්සු කැමරාව කියල කියන්න පුළුවන්. හැබැයි කැමරාව එකයි. ඒ කැමරාව එක උනාට ඔය නම් ටික දාගත්තේ ඒ කැමරාවෙන් ෆොටෝ ගන්න තැන් සහ ෆොටෝ ගන්න දේවල් අනුවයි. වලාකුළු උඩ පැත්තට ගන්න කොට වලාකුළු කැමරාව කියන්න පුළුවන්. ඒක නිසා කැමරාව එකයි. ඒ කැමරාවෙන් ගන්න ෆොටෝ වලට අනුකූලව ඒ කැමරාවට අපිට නම් තබන්න පුළුවන්. එහෙම එකක් තිබෙනවා. සමහර කඩවල් වල තියෙනව strong tea කියල ජාතියක්. සාමාන්‍ය tea කියල ජාතියක් තියෙනවා. ඔහොම එක එක නම් වලින් තිබෙනවා. ඒක හැබැයි එකම tea එකලු එනවා කියන්නේ වෙන වෙන නම් වලින්. සීනි පොඩ්ඩක් අඩුවෙන් එන එකයි විතරලු වෙනස ඊට වඩා වෙනසක් නැතිලු. හැබැයි කෝප්පෙට දැම්මට පස්සේ වෙන වෙන නම්. ඔය සමහර කඩවල තියෙන බතුත් ඒ වගේලු. එළවළු දැම්මහම එළවළු බත් වෙනවලු, නිකං අවොත් එහෙම plain rice වෙනවලු. දුන්තෙල් දැම්මොත් වෙන rice එකක් වෙනවලු. ඒක කබලට දැම්මහම fried rice වෙනවලු. එකම බතනේ. ඒවගේ මේ හිත කියන එක එකක් උනාට හිතෙන් කරන්නේ මොකක්ද, අරමුණක් දැන ගන්න එකනේ. අරමුණක් දැන ගන්න එක හිතෙන් උනාට ඒ හිතට දැනෙන අරමුණු තිබෙනවානේ. කාම ලෝකයේ අරමුණු, රූප ලෝකයේ අරමුණු, අරූප ලෝකයේ අරමුණු, ලෝකෝත්තර අරමුණු. එතකොට අරමුණු නිසා තමයි ඒක හිත 89 ක් වෙන්නේ. අන්න ඒ නිසා මේ 89 ක් වූ සිත් වල තිබෙන්නාවූ අරමුණු කිරීම් වල අරමුණුත් අපි වෙනම වෙනම දැන ගත යුතුයි වෛතසික

කලාව වගේම. මම මේක මතක් කරන්නේ මේ පින්වතුන්ට මේවා හරියට උපකාර වෙනවා. මේකෙදි කෙළවරදී සාකච්ඡාවක් වගේ අවොක් ඒ අවස්ථාවේදීත් යන්තම් මතක් කරන්න එතකොට අපි කලා කරලා කියල දෙන්නම්. අනිත් එක තමයි ප්‍රශ්න එහෙම අහන කොට මේකට අදාල ඒවාට විතරයි මම උත්තර දෙන්නේ. අනිත් ඒවාට මම උත්තර දෙන්නේ නෑ කියල මම අදිෂ්ඨාන කර ගත්ත. හේතුව එහෙම උනොත් එහෙම track එකෙන් අයින් වෙලා යනවා. එහෙම එකකුත් තියෙනවා. උත්තර දෙන්න බැරි හින්ද නෙමෙයි නමුත් අරමුණෙන් එළියට පනිනවා. එහෙම උනොත් එහෙම අසාර්ථකයි.

ඊළඟට සිත් වලත් ඔයවිදියට හිත එකයි නමුත් අරමුණු කිරීම් වශයෙන් කුසල් අරමුණු කරන කොට කුසල, අකුසල් අරමුණු කරනකොට අකුසල, පාට අරමුණු කරන කොට පාට අරමුණ, ශබ්දයක් අරමුණු කරන කොට ශබ්ද අරමුණ. ඔය විදියට අරමුණු වල විවිධත්වය නිසා තමයි මේ එක හිත අරවිදියට නම් කරලා තියෙන්නේ. 89ක් ඒ වාගේම 121 වශයෙන්.

ඊළඟට තව තියෙනවා. රූප ධර්ම තියෙනවා 28ක්. රූප ධර්ම 28ක් වෙන්වේ ඇයි. රූප ධර්ම 28ක් වෙන්වේ රූප ධර්ම වල එකට එකක් රූප වෙනස් හින්දයි. ඒක නිසයි එහෙම වෙන්වේ. අපි මිනිස්සු වශයෙන් ගත්තහම ඔක්කොම එකයි. ඔක්කොම මනුෂ්‍යයෝ. ඒ උනාට අපි ශ්‍රී ලංකාවේ මිනිස්සු, ඔස්ට්‍රේලියාවේ මිනිස්සු, ජපානයේ මිනිස්සු, චීනයේ මිනිස්සු ඔය විදියට මිනිස්සු වෙන් වෙනවා. ඒ කියන්නේ මොකක් හරි වෙනසක් නිසා. මේ රූප වලත් ඒ වගේ. රූපයන්ගේ තිබෙන පෞද්ගලික ලක්ෂණ තිබෙනවා. ඒ ලක්ෂණ අපි දැන ගන්න ඕන. එතකොට පෞද්ගලික ලක්ෂණ 28ක් තිබෙනවා. නිර්වාණ ධාතු වෙන් එක්තරා ලක්ෂණයක් තිබෙනවා. ඔය ඔක්කොම ටික දැන ගන්න ඕන අපි මේ යන වැඩට. මේවා හරියට ප්‍රයෝජනවත් වෙනව. අනිත් එක තමයි උපකාරක වීම් වශයෙන් ප්‍රත්‍යය ධර්ම ස්වභාව තිබෙනවා 24ක්. අපි ඒකට කියනවා ප්‍රත්‍යය ධර්ම 24 කියල. ඒ ප්‍රත්‍යය ධර්ම 24 ඔය විදියටම තිබෙනවා විශේෂ උපකාරවීම් ලක්ෂණ. ඒ ටිකත් අපි දැන ගන්න ඕන. ඒවානම් එකක් එකක් වගේ කියන්නම්. ඒක බරපතල නිසාවෙන්. අර රූප ධර්ම - වෛතසික ධර්ම එහෙම ගැන නම් අපි යම් යම් අවස්ථාවලදී කියල දුන්න.

මේක ඉගෙන ගන්න කොට අපේ පින්වතුන්ගේ හිතේ උඩම තියෙන්න ඕන දෙයක් තියෙනවා. සෑම දෙනාගේම හිත උඩින්ම තියෙන්න ඕන මෙන් මේ කරුණු ටික. ඒ තමයි මේ පරමාර්ථ ධර්ම කියන ඒවානේ අපි කලා කරන්න යන්නේ. මේ පරමාර්ථ ධර්ම කියන ඒවා හරිම සියුම්. අතිශය සියුම්. ඉතාම

සුක්ෂම ධර්මයෝ කියල මතක තියා ගන්න ඕන. අපි මේ කථා කරන්නේ ඉතාම සුක්ෂම ධර්මයෝ කියල මතක තියා ගන්න ඕන. පරමාර්ථ ධර්ම නමින් කියවෙන්නේ සුක්ෂම ධර්ම කණ්ඩයක්. ඔය සුක්ෂම වෙච්ච පරමාර්ථ . ධර්මවල තිබෙනවා ‘තවත් සුක්ෂම වෙච්ච ධර්මයකට තවත් සුක්ෂමව පවතින, සුක්ෂමව ඇතිවන, සුක්ෂමව නැතිවන ධර්මයකට’ උපකාර වෙන්ට පුලුවන් විදියේ සුක්ෂම වූ හැකියා ගුණයක් තියෙනවා. ඒක ඊට හපන්. එක සුක්ෂම ධර්මයක් තුල තවත් සුක්ෂම වෙච්ච ධර්මයකට උපකාර වෙන්න පුළුවන් සුක්ෂම හැකියාවක් තිබෙනවා. තවත් ධර්මයකට සුක්ෂමව බලපෑමක් කරන්න පුළුවන් උපකාර වීමේ ශක්ති විශේෂයක් තිබෙනවා. ධර්ම විශේෂයක් තිබෙනවා. ඒ උපකාරක ශක්තිය, උපකාරක ධර්ම විශේෂය, හැකියාව හරිම සියුම්. ඒකට කියනවා එනම් උපකාරක. ධර්මයට කියනවා ‘ප්‍රත්‍යය’ කියල. ඒ උපකාර වන ධර්ම අස්සේ තිබෙන්නාවූ අර හැකියාවට, තවත් සුක්ෂමවී පවතින්නා වූ ඒ උපකාරක ක්‍රියා ගුණයට කියනවා ‘ප්‍රත්‍යය ශක්තිය’ කියල. ‘ප්‍රත්‍යය’ එකක් ‘ප්‍රත්‍යය ශක්තිය’ එකක්.

තව ටිකක් අපි හිතමු. ප්‍රත්‍යයක් වූ ධර්මයක් තියෙනව ඒ ප්‍රත්‍යයයෙහි තිබෙනවා තවත් එකකට බලපෑමක් උපකාරයක් කරන්ට පුළුවන් ගති ස්වභාවයක්. ඒකට කියනව ප්‍රත්‍යය ශක්තිය කියල. ඒක මෙහෙම තේරුම් ගත්තොත්, අපේ කථාවක් තිබෙනවා ‘කිරි කළේකට ගොම බිංදුවක් දැම්ම වගේ’ කියල. කිරි කළේකට ගොම බිංදුවක් දැම්මහම වෙන්නේ මොකක්ද? ගොම බිංදුවේ ගොම පොඩ්ඩයි. කිරි කළයයි. හැබයි ඒ ගොම පොඩ්ඩේ තිබෙනවා කිරි කළේම පාවිච්චි කරන්න බැරි වෙන විදියට බල පෑමක් කරන්න පුළුවන් ගතිය ඒකේ තියෙනවා. එතකොට එහෙම ස්වභාවක් එකේ තියෙන නිසා පාවිච්චි කරන්නේ නැහැ. එතකොට ගොම ටිකේ තියෙනවා නේද තවත් එහෙකට බලපෑමක් කරන්න පුළුවන් හැකියාව. ඒක පෙන්වේ නෑ. ගොම ටික ජේනවා. ඒකේ තිබෙන්නාවූ බලපෑම කියනඑක පෙන්වේ නෑ. ඒ වගේ තමයි ප්‍රත්‍යය සහ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය, ප්‍රත්‍යය ගුණය කියල කියන්නේ.

තව එකක් හිතමු මෙන්න මේ විදියට. මිරිස් කරලක් තියෙනවා. ඒ මිරිස් කරල එකක්. හැබැයි මිරිස් කරල කෑවහම ඒකේ තියෙනවා සැර ගතියක්, දන ගතියක්. ඒක තව එකක්. මිරිස් කරල වෙනයි, ඒකේ තිබෙන දන ගතිය සැර ගතිය වෙනයි. මිරිස් කරල අතේ තියාගෙන ඉන්න පුළුවන්. හැබැයි ඒක කෑවයිත් පස්සේ අතේ තියාගෙන ඉන්නවා වගේ නෙවෙයි. ඒකේ තියෙනවා කෙනෙකුගේ කට දවන, රත් කරන හුස්ම ගන්න වේගය වැඩි කරන වතුර භොයා ගෙන යන ගතිය ඇතිකරවන ඒවගේම කෙදිරිගස්සන ගතිය ගොඩක් සැර ගතිය තියෙනවා. ඒ සැර ගතිය පෙන්වේ නැහැ. මිරිස් කරල ජේනව.

ප්‍රත්‍යය ධර්මීන් ඒවගේ. ප්‍රත්‍යය ධර්මී ජේනවා, ප්‍රත්‍යය ධර්මී අස්සේ තිබෙන ප්‍රත්‍යය ශක්තිය අල්ලන්න අමාරුයි, අතිශය සියුම් නිසා. මේ දෙකම සියුම්. ප්‍රත්‍යය ධර්මී කියන ඒවත් සියුම්. උපකාරක ධර්මී. ඒවගේ තිබෙන ශක්ති ගුණයත් සියුම්.

තවත් එකක් අපි හිතමු. අපි ඉස්සෙල්ල කිව්වනේ ඇඳුම කියන එක එකක්, ඇඳුමෙන් ඇතිකරන්නාවූ ලක්ෂණය තවත් එකක්. දවසක් මට හම්බුණා dressing එකක වැඩ කරන ළමයෙක්. ඉතිං එයත් එක්ක කපා කරන කර කර හිටිය. එයා කිව්වා එයාගේ රස්සාවෙ කරන දේ. හැමෝමත් එක්ක කපා කරන කොට බණ ඉගෙන ගන්න පුළුවන්. එයා කිව්වා මනුෂ්‍යයෙක් ඇඳුමකින් හැඩ ගස්සන විදිය. ඕනෑම කෙසඟ මනුෂ්‍යයෙක් අරගෙන ඇවිල්ල ඒ මනුෂ්‍යාගේ ඇගේ ප්‍රමාණයට, අතේ ප්‍රමාණයට නියම විදියටම ඇඳුමක් මැහුවොත් එහෙම ඒ ඇඳුම හරියට උණ ලියකට රෙද්දක් ඇතුල් කරා වගේ කියල. උණ ලියකට නිකං බම්බුව වගේ එකක් ඇතුල් කරා වගේල. ඒක නිසා කෙට්ටු මනුස්සය කැත වෙනවල. එහෙම පොඩි ඇඳුම් දාපුවහම. ඒක නිසා කෙට්ටු මනුෂ්‍යයකුට අන්දනවා කියන්නේ අත් මහත කද මහත ඇඳුම්. එතකොට ඒ කෙට්ටු මනුෂ්‍යාගේ කෙට්ටු කැත ගතිය නැති වෙනවල. දැන් බලන්න ඇඳුම එකක්. හැබැයි අවලස්සන මනුෂ්‍යයෙකුට ඒක ඇන්දෙව්වට පස්සේ ඒ මනුෂ්‍යාගේ කැත ගතිය නැති කරන ගතිය ඒ ඇඳුමේ තියෙනවනේ. එතකොට ඒක තව එකක්නේ. ඇඳුම එකක් ඇඳුමෙන් කරන්නාවූ බලපෑම එකක්. මිරිස් කරල එකක් මිරිස් කරලේ තිබෙන්නාවූ සැර ගතිය තව එකක්. ඊළඟට ඇඳුම එකක් ඇඳුමේ තිබෙන්නාවූ අලංකාරය ඇති කරන්නාවූ ගතිය තව එකක්. ඒවගේම තමයි අපි හිතමු ගහක් තිබෙනවා. ගහ මල් ගහක් නම් ඒ ගහ තියන තැන මල් ගහ වශයෙන්ම තියෙන එක නෙමෙයි. පරිසරයත් පොඩ්ඩක් ලස්සන කරල දෙනවා. ඒකත් එකේ තියෙන හැකියා ගුණයක්. ඒක නිසා මේ ප්‍රත්‍යය ධර්මීයන්ගේ තිබෙනවා ප්‍රත්‍යය ධර්මී ස්වභාවය. ඒවාගේම තමයි ප්‍රත්‍යයන්ගෙන් තවත් එහෙකට යම් කිසි බලපෑමක් කරන්න දැන් පුළුවන් හැකියා ස්වභාවයත් ඕකේ තියෙනවා.

දන් අපි දැන ගන්න ඕනෑ සිත් 89 යේම තිබෙන්නාවූ පෞද්ගලික, පෞද්ගලික වෙන වෙන - වෙන වෙන ගුණ ස්වභාවයෝ. ඇයි ඔය එක හිතක් 89 කට කපා කරන්න උනේ කියන එක. මම නිතර පාවිච්චිකරන තව එකක් තියෙනවා, ඒක තමයි ඔය පිටි වලින් කෑම හදනවනේ. පිටි වලින් කෑම හදන කොට ඒ පිටි වලින් හදන කෑම ඔක්කොම පිටිවලින්නේ. ඒ ඔක්කොම පිටි වලින් හැදෙන දේවල් හැබැයි තියෙන්නේ වෙන වෙන නම්. බනිස් කියනවා, පාන් කියනවා, ඥාන කපා කියනවා, කිඹුලා බනිස් කියනවා, කේක් කියනවා, රොටි කියනවා, නානා ප්‍රකාර නම් කියනවා හැබැයි මූල වශයෙන් ගත්තට

පස්සේ ඔක්කොම එකයි. සිත වගයෙන් ගත්තට පස්සේ එකක් උනාට වෙනස් වෙනස් වෙනස් ක්‍රියා ස්වරූපයන් එක එක තැන තියෙන නිසා අරමුණු විවිධත්වයේ තිබෙන ටික අපි දැන ගන්න ඕන. වෛතසික විවිධත්ව දැනගන්නට ඕන. රූප විවිධත්ව දැනගන්න ඕන. නිර්වාණයේ තිබෙන . ධර්ම ස්වභාවය දැන ගන්නට ඕන.

දැන් මේ මම කීව්වේ මේ ප්‍රත්‍යය කථාවේ තිබෙන්නාවූ විශේෂයෙන්ම හිත උඩින්ම තියා ගන්නට ඕන දේවල්. ඊළඟට තව පොඩි එක දෙයක් කියල මම මේ වෙලාවේ මේක හමාර කරන්න බලා පොරොත්තු වෙනවා.

දැන් අපි කියනවා මව් කරුණාව කියල. අම්මාගේ කරුණාව. එතකොට මව කියල කෙනෙක් ඉන්නවා. කරුණාව කියල එකක් තියෙනවා. මව වෙනයි, කරුණාව වෙනයි. කරුණාව අම්ම වෙන්තේ නෑ. එතකොට කරුණාව වෙන එකක්. කරුණාවට අම්ම කියන්නේ නෑ. අම්ම ඉන්නවා අම්ම ගාව තිබෙන තව ගුණයක් තමයි ‘කරුණාව’. ඒවගේ, ධර්මයක් තිබෙනවා ධර්මයේ තිබෙනවා තවත් එහෙකට උපකාර කරණ ගතිය. ඒක නිසා කියනව ‘උපකාරක ධර්ම’ ‘උපකාරක ශක්තිය’ කියල. ‘ප්‍රත්‍යය’ ‘ප්‍රත්‍යය ශක්තිය’. ‘උපකාරය’ = ‘උපකාරක ධර්මය’ සහ ‘උපකාර වීමේ ශක්තිය’. ඕක හිතේ තියා ගන්නත් ඕන. ‘උපකාරක ධර්ම’ එකක්, උපකාරක ධර්මය ඇතුලේ තිබෙන්නාවූ තවත් එකකට, තවත් ධර්මයකට උපකාර වෙන්ට පුළුවන් ගතිය - ඒ ශක්තිය තව එකක්. මනුෂ්‍යයා එක්කෙනෙක් මනුෂ්‍යයාට වාහනයක් පදවන්ට පුළුවන් ගතිය කියන එක තව එකක්. ඒ හැකියාව එයා තුල තිබෙන එකක්. ආත්ත ඒ වගේ මේ හැම සුක්ෂම ධර්මයකම තිබෙනවා ක්‍රියා ස්වරූපයක් හැටියට අනෙක් එකකට උදව් කරන්න පුළුවන් හැකියාව. ඒ හැකියාව කථා කරන තැන තියෙනවා 24ක්. කරුණු තියෙනවා 24ක්. ඒ කරුණු 24, උපකාරක ධර්ම 24 සහ ඒ උපකාරක ධර්ම 24 ඇතුලේ කිඳා බැහැල ගිලී තිබෙන්නාවූ උපකාරක ශක්තීන් ටිකත් අපි වෙන වෙනම වෙන වෙනම දැනගන්න ඕන. ඒ ටික කියන්නේ නැතුව අනිත් ඒවාට අත ගහන්නේ නෑ. අත ගැහුව්වොත් අපි ඔක්කොම මහා මුහුදේ ගිලුන වගේ ගිලී යනව.

මම මේ වෙලාවේ තවත් පොඩි ඇදියක් මේ පින්වතුන්ට කියන්නම්. ඒ තමයි වචනයක් තිබෙනවා ‘හේතු’ කියල. ඒකටම තව එකක් පට්ටල කරලා තියෙනව ‘පච්චය’ කියල. මේකේ ප්‍රශ්නයක් එනවා මෙහෙම. ‘පච්චය’ කියල කියන්නේ උපකාරක ධර්මය. උපකාර වෙනවා. ‘හේතු’ කියල කියන්නේ ඉතිං හේතුවක් වෙනවා කියන එකම තමයි කියල. ‘හේතු’ කියල වචනයක් තිබෙනවා, ‘පච්චය’ කියල වචනයක් තිබෙනවා, ඒ දෙකම එක වගේ. බැලූ බැල්මට ඇහෙනකොට දැනෙන්නේ. හැබැයි එහෙම දැනුනාට ඕකේ

වෙනසක් තියෙනවා. දැන් ‘හේතු’ කියලා කියන කොට මේ කථාවේදී ධර්ම 6ක් ගැන විතරයි කියවෙන්නේ. ‘හේතු’ කියන වචනයෙන් කියන්නේ ධර්ම 6ක් ගැන විතරයි. ඒ ධර්ම 6 හිතක පහළ වීම සඳහා ‘මූල’ කාරණයක් හැටියට, මූලික දෙයක් හැටියට, මූලික වශයෙන් ඉදිරිපත්වෙලා, මූල භාවයෙන් ඉදිරිපත්වෙලා, ප්‍රධානියෙක් හැටියට ඉදිරිපත් වෙලා උපකාරවන ස්වභාවයක් තිබෙනවා. ඒක නිසා තමයි ඒකට එහෙම කියන්නේ. ‘මූල භාවයෙන්’ ‘මූල කාරණයක්’ වශයෙන් ‘හේතුවන’ . ධර්මයයි, ‘මූල කාරණයක්’ හැටියට ‘උපකාර වෙන්ට පුළුවන් ශක්ති ස්වභාවයයි’ කියලා කියන්නේ ධර්ම එකක් නෙමෙයි ධර්මයා දෙකක් එක තැන තියෙන. එකක් ‘ධර්මය’ අනිත් එක ‘හැකියාව’ ‘ශක්තිය’. මම මේ වෙලාවේ මෙන්න මේ ටික තමයි අද මේ අනාපේක්ෂිතව ඉදිරිපත්වෙලා පින්වතුන්ට මතක් කළේ.

ඉතිං අපි තවත් පොඩි වෙලාවක් අරගෙන සාකච්ඡාවක් හැටියට ගන්නත් පුළුවන්. මම බොහොම මෙමුත්‍රියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා මේ පිංවතුන්ට මම කියලා දීපු ටික නැවත නැවත හිතලා මෙනෙහි කරලා තවත් ඔය ගෞරවණීය ස්වාමීන්වහන්සේලාගේ දේශනා වලින් මේකට අදාල කරුණුත් එක්කාසු කරලා ඒවාගේම ගෞරවණීය ස්වාමීන්වහන්සේලා ශ්‍රද්ධාවෙන් ලියලා තියෙන පොත පතත් කියවලා හොඳට මෙනෙහි කරලා තේරුම් ගත්ට මහන්සි ගන්ට. ඒ ශක්තිය හැම කෙනාටම ලැබේවා ! මේ ක්‍රියාකාරී . ධර්ම එක්ක තමයි අපි මේ සංසාරයේ ගමන් කරන්නේ. ඒ ධර්ම වලින් ඒ ක්‍රියාවන්ගෙන් මිදෙන්නට කඩදාවත් මේකේ අස්සෙ ඉඳගෙන බෑ. ක්‍රියාත්මක වෙන ධර්ම ක්‍රියාවන්ගෙන් යටත්වී ක්‍රියා වශයෙන් තිබෙන්නාවූ හේතු ඵල ධර්ම සමූහයක් මැද්දාවට වෙලා එකක් හේතු වෙනවා, ඒ එක්කම ඵලයක් වෙනවා, ඵලය හේතුවක් වෙනවා , හේතුව නැවත ඵලයක් වෙනවා. ඕව ඉතිං ක්‍රියානේ. ඉතිං මේ ක්‍රියාවල් අස්සට වැදිලා, මැදිලා ඒකෙ කොටුවෙලා ගිලිලා කඩදාවත්ම කිසි කෙනෙකුට නිදහසක් හම්බ වෙන්නේ නැහැ. ඒක නිසා මේ ධර්මය අනුගමනය කිරීමෙන් ඔය ලක්ෂ ගානක් ක්‍රියාවන්ගේ කෝටි ප්‍රකෝටි ගානක් තිබෙන්නාවූ එකට එකක් හේතුවෙන්නාවූ ක්‍රියාවන්ගේ ඒ ක්‍රියාවන් සිද්ධවෙන්නට පවතින ධර්ම ස්වභාවයන්ගේ ගාම්භීර වූ යථාර්තය නියම ස්වරූපය හොඳට තේරුම් අරගෙන හොඳට වටහාගෙන ඒ වටහා ගැනීම තුලින් ඒවාට තිබෙන බැඳීම ඇලීම සම්පූර්ණයෙන්ම අයිත් කරලා සැමදෙනාටම ඒ හේතු ධර්මයන්ගෙන් ඵල ධර්මයන්ගෙන් විනිර්මුක්ත වෙච්ච - ක්‍රියාවන්ගෙන් අයිත් වෙච්ච පරම ශාන්ත වූ නිර්වාණ ධාතුව සුවසේම ප්‍රත්‍යක්ෂ වෙවා! සුවසේම අවබෝධ වෙවා! කියලා අපි මෙමුත්‍රියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා. සැම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි.

ප්‍රශ්නය - තෙරුවන් සරණයි ස්වාමීන්වහන්ස ඔබ වහන්සේට අනේකවාරයක් පිං පළමුවෙන්ම විශේෂයෙන්ම මෙවැනි සරල විදියට අපිට ප්‍රවේශයක් ලබා දීම ගැන. ඔබ වහන්සේ මුලදී අපිට පැහැදිලි කරලා දුන්න මේ ලෝකේ තියෙන සියලුම දේවල් ද්‍රව්‍යය, ගුණ සහ ක්‍රියා කියල වෙන් කර ගන්න පුළුවන් කියල. මට හිතූන ස්වාමීන්වහන්ස මේ ද්‍රව්‍යය කියන දේවලුත් ස්වාමීන් වහන්ස මේ ක්‍රියාවන්ගේම එකතුවක් දෝ කියල. ස්වාමීන් වහන්ස ඒ ගැන පොඩ්ඩක් පැහැදිලි කරලා දෙන්න ස්වාමීන් වහන්ස. තෙරුවන් සරණයි.

පිළිතුර - ඒක, ගොඩක් සියුම්ව ගිහිල්ලත් නෙමෙයි නමුත් සියුම්ව නොගිහිල්ලත් නොවෙයි, මේක සාමාන්‍යයෙන් අපි අතිශය ගැඹුරකට යන්නේ නැතුව සාමාන්‍ය මට්ටමෙන් බැලුවොත් එහෙම අපි පරමාර්ථ කථාවට යන්නේ නැතුව නිකං අපි බැලුවොත් එහෙම බලන්න තිබෙන විදිය. අපි ලෝක මට්ටමෙන් බැලුවයින් පස්සේ ලෝකයේ තිබෙනවා ලොකු ලොකු වස්තු, ඉර තියෙනවා හද තියෙනවා මේ මහා පොළව තියෙනවා. ඔය තුන ගමු. මේවා ද්‍රව්‍යාත්මක දේවල්නේ. එතකොට මේ ද්‍රව්‍යාත්මක දේවල් වල තිබෙනවනේ ගමන් කරන රාමුවක්. අපි ‘දවස උදාවෙනවා’ කියල කියනවා ‘කැරකෙනවා’ කියල කියනවා, ‘බ්‍රමණය වෙනවා’ කියල කියනවා. ‘rotation’ කියල කියනවා. එතකොට ‘circle’ එක කියල කියනවා. ඒවාට පාරවලුත් දාල තියෙනවා, මෙහෙන් යනවා අරහෙන් යනවා කියල ඒවාට කක්ෂ කියල කියනවා. දැන් මේ ක්‍රියාවල්නේ. දැන් මේ වස්තුවක් නැතුව ක්‍රියාවක් තියෙයිද? වස්තුවක් තියෙනවා වස්තුවේ ඒ ආකාර විශේෂ වෙනස්වීම් ස්වභාවය එකේ move එක තමයි ක්‍රියාව කියල කියන්නේ. හැබැයි වස්තුවක් නැතුව, දෙයක් නැතුව එකේ ක්‍රියාවක් පෙන්නන බෑ. ක්‍රියාවම ක්‍රියාවක් වෙන්නේ නෑනේ. මනුෂ්‍යයෙක් ඉන්නවා දුවනවා, දුවනවා කියන එක ක්‍රියාව මනුෂ්‍යා ඒක කරන කෙනා. දැන් ඔය ක්‍රියාව කියල කියන එක පරමාර්ථ ධර්ම තේරුම් ගැනීමට යන කොට අපිට තේරුම් ගන්න බැරි ප්‍රමාණයන් තිබෙනවා, යම් කිසි දේක තිබෙන්නාවූ ගුණ යයි යම්කිසි දේක තිබෙන්නාවූ ක්‍රියාවයි අල්ලන්න බෑ. දැන් හතරැස් පෙට්ටියක් තිබෙනවා. ඒ හතරැස් පෙට්ටිය අපි ලෝක විව්‍යහාරයේ කථා කරපු නිසා අපිට ඒක ටිකක් තේරුම් ගන්න පුළුවන්. හැබැයි අපි හිතනවා ඒ හතරැස් පෙට්ටියේ තිබෙන ගුණයන් අපට ඡේතවයි කියල. හතරැස් පෙට්ටිය මේසයක් උඩ තියල තියෙනවා, බිම තියල තියෙනවා. හැබැයි ඒ හතරැස් පෙට්ටිය උසයි, හතරැස් පෙට්ටිය ටිකක් පළලයි, හතරැස්, මහතයි. මේ මහත කියන ගතිය, උස කියන ගතිය, පළල කියන ගතිය හිතට දැනෙන යම් යම් ගුණ ස්වභාවයෝ. ඒවා අර වස්තුවට වඩා සියුම්. ලෝක විව්‍යහාරය වශයෙන් අපි කථා කරනවා ඡේතවා කියල. දැනෙනවා කියල. හැබැයි අපිට ඇහැට දැනෙන්නේ නැහැ. හිතටයි අපිට අදහස් වෙන්නේ,

වැටහෙන්නේ. ඒවගේ ක්‍රියා වලින් තිබෙනවා කවදාවත් ක්‍රියාවක් ඇහැට පෙන්නේ නෑ. කිසිම දවසක ක්‍රියාවක් ඇහැට පෙන්නේ නැහැ. ක්‍රියාව දැනෙන්නේ මනසටයි. හිතටයි. ඕක තමයි අල්ල ගන්න බැරි. තව එකක් කියන්නම්. මේ අපේ විපස්සනා භාවනා කරන සමාජයේ ඉන්න අයට සංස්කාර අල්ලලා දෙන්න පුළුවන්. මොන මොනවා හරි නම් ටිකක් දාලා දෙන්න පුළුවන්. ඒකියන්නේ, මේ බලන්න ගස් මේ බලන්න කොළ, මේ බලන්න ජලය කියල සංස්කාර ධර්මයන් එනම් මෙහි පයවි අපෝ තේපෝ වායෝ තියෙනව මේකේ වැඩියි මේකේ අඩුයි මේකේ රස්නේ මේකේ සීතල යනුවෙන් පෙන්නුම කරන්න පුළුවන්. හැබැයි එයාට අපිට තේරුම් ගස්සන්න බැරි ඒවගේ අස්සේ තිබෙන ක්‍රියාව. ඒ ක්‍රියාව තම තමන්ගේ නුවණින්ම තනි තනිව - තනි තනිව බලාගන්න ඕන. ඒක බලාගන්න පුළුවන් වෙන විදියට පොඩ්ඩක් විස්තර කථනයක් කරලා දීම ගුරුවරයකුට පුළුවන්. හැබැයි නියම විදියට දැකීම අමාරුයි. මේ ක්‍රියාව දැන ගන්න හරි සුක්ෂම නුවණක් අවශ්‍යයි. හරිම සුක්ෂම නුවණක් අවශ්‍යයි. සංස්කාර ධර්මයෝ දැන ගන්න පුළුවන්, ක්‍රියාව දැන ගන්න එක අමාරුයි. ඒක නිසා තමයි විදර්ශනාවට යන එක අමාරු. විදර්ශනාවට යෑමේදී අපි ක්‍රියා තුනක් බලනවනේ. දැන් බලන්න අපි වචන තුනකින් ඕක හඳුන්වන්නේ. මොකක්ද වචන තුන? ඇතිවෙනවා කියල කියනවනේ, මොකක්ද ඇතිවෙනවා කියල කියන්නේ. ඉපදීමේ ක්‍රියාව. නැතිවෙනවා. මොකක්ද ඒ? කඩා වැටීමක්නේ, ක්‍රියාවක්නේ. නැතිවීමේ ක්‍රියාව. ඕකනේ අමාරු අල්ලගන්න. ඇති වීමේ ක්‍රියාව දකින්නයි නැතිවීමේ ක්‍රියාව දකින්නයි ඒ අතර තිබෙන්නාවූ පොඩ්ඩක් හෝ වෙලාවක් පවතින ක්‍රියාව දකින්නයි අමාරුයි. ඒක නිසා වස්තුවක සංස්කාර ධර්මයන්නම් හිතට හිතාගන්න පුළුවන්. අමාරු ඒකේ උත්පාදන ක්‍රියාවයි, ඒවගේම නිවී ක්‍රියාවයි, කඩා වැටීමේ ක්‍රියාවයි හඳුනා ගන්නටයි. ලෝකයේ තිබෙන්නාවූ දේවල් ගොඩවල් තුනකට දැමීම. මේ ලෝකයේ තියෙන හැම දෙයක් අස්සෙම මොකක් හරි ක්‍රියාවක් තිබෙනවා. ඒ ක්‍රියාව සාමාන්‍යයෙන් අපි හැම එක්කෙනාටම තේරෙන්නේ නැහැ. තේරෙන්නේ නැති හින්ද තමයි මේක අපිට අතහරින්නටත් බැරි වෙලා තියෙන්නේ. තෙරුවන් සරණයි!

ප්‍රශ්නය ඇසූ මහතා - බොහොම පින් සවාමීන්වහන්ස ඔබ වහන්සේ මුහුදේ රැල ගැන කියන කොට තමයි මට හිතුවේ. දැන් රළ කියන්නේ සවාමීන්වහන්ස ජලයමයි, එතකොට රළ කියන එක ද්‍රව්‍යයක් විදියට ගත්තත් එතන ක්‍රියාවකට තේද අපි රළ කියන්නේ වගේ අදහසක් මට හිතන ස්වාමීන්වහන්ස.

ස්වාමීන්වහන්සේ - හොඳයි මහත්මය දැනට ඕක ඔහොම තියාගන්න. ඕක වෙන වෙලාවක් පාවිච්චියට ගන්න පුළුවන්. ඔය සමහර වෙලාවට පාරවල් වල යන කොට හම්බවෙන බෝතල් කෑලි ඇත කෑලි එහෙම ගෙදරට ගෙනැල්ල තියා ගත්තට පස්සේ මොහකට හරි ගහන්න උපකාර වෙනවා. ප්‍රයෝජනවත් වෙනවා. ඔය අදහසත් තියාගන්න ප්‍රයෝජනවත් වෙනවා.

ප්‍රශ්නයක් - තෙරුවන් සරණයි ස්වාමීන්වහන්ස අප්‍රමාණ පිං අපිට මේ කරන ලද විස්තරයට. ස්වාමීන්වහන්ස අපට පැහැදිලි කරා මේ ලොකු ක්‍රියාවක් තුල පොඩි පොඩි ක්‍රියා ගොඩක් තියෙනවා කියල. එකේදී හිතුවෙන් හුඟක් වෙලාවට අපි වචනයක් කලා කරනවා අතක් පයක් ඔසවනවා ඒවගේ දෙයක් උනත් අපට තේරෙනවා අර පොඩි පොඩි රූප රාමු නිසා විත්‍ර පටයක් කියා දෙයක් අපට ලැබෙනවා වගේ, සමූහයක් වගේ සන සංඥාව අපට දැනෙන්නේ, එහෙම නැත්නම් නිත්‍ය වශයෙන් යම්කිසි කාලයක් පවතින බවක් හෝ අපිට දැනෙන්නේ ඒ කුඩා කුඩා ක්‍රියාවන් ටික ගැන අවබෝධයක් සාමාන්‍ය මනසට නොවෙන නිසා කියන එක. ස්වාමීන්වහන්ස ඒක එහෙම තේරුම් ගත්තොත් හරිද?

ස්වාමීන්වහන්සේ - ඔව මහත්තය, සන්තති සනය සමූහ සනයෙන් වැහිලා තියෙන්නේ. ඒ කියන්නේ ගොඩක් ක්‍රියාවල් එක තැන සිද්ධ වෙන කොට සමූහයක් වෙලා. ඒවගේම ජේලියට පැයක් දෙකක් තුනක් හතරක් පහක් දිගට සිද්ධ වෙන කොට එකට එකට ඇදීලා. ඒ දෙකෙන් අපි වැහිලා ඉන්නේ. දැන් බලන්න මම මේ කලා කරන හැම වචනයක්ම, හැම වචනයක්ම කලා කරලා අනිත් එකට යන්න නවත්වන්න එපායැ. හැම වචනයක්ම එකක් කලාකරලා ඉවර වෙලා නවත්වලානේ අනිත් එක පටන් ගන්නේ. ඒක කලා කරලා ඉවරවෙලා අනිත් එක පටන් ගන්නවා, ඒක කලා කරලා ඉවර වෙලා අනිත් එක පටන් ගන්නවා. වචනෙන් වචනෙන් බැලුවහම මහත්තමයා දිගටම මම කලා කරගෙන ගියත් ඒ හැම වචනයක් කෙලවර හැම වචනයක් පටන් ගන්නවා, වචනයක් පටන් ගන්නවා, වචනයක් නවතිනවා, වචනයක් පටන් ගන්නවා කියවෙනවා නවතිනවා, එතකොට හැම තැනකම තියෙනවා ක්‍රියා දෙකක්. කලා කිරීමේ ක්‍රියාව නැවතීමේ ක්‍රියාව, කලා කිරීමේ ක්‍රියාව, නැවතීමේ ක්‍රියාව. ඕක ඔය විදියට ගත්තයින් පස්සේ වචන දෙකක් අතර නැවතීමේ ක්‍රියාව ටිකක් කොටයි කියල කෙනෙකුට හිතෙන්න පුළුවන්. හැබැයි මෙහෙම හිතන්ට බලන්ට වචනයක් කියල කලා කලට මම අකුරුයි කියන්නේ. ව-ව-න-ය කියල කියන කොට ‘ව’ යන්න කීම නැවතීම ‘ව’ යන්න කීම නැවතීම ‘න’ යන්න කීම නැවතීම ‘ය’ යන්න කීම නැවතීම, ‘අ’ යන්න කීම නැවතීම ‘ම්’ කීම නැවතීම ‘මා’ යන්න කීම නැවතීම. හැම අකුරක්

අකුරක් පාසාම තිබෙනවා අතරක නැවතීමක්. කලා කිරීමක් තියෙනවා, කියවීමක් තියෙනවා. ඒ දෙකක් අතර ශබ්ද කිරීමක් නැවතීමක්, ශබ්ද කිරීමක් නැවතීමක්, ශබ්ද කිරීමක් නැවතීමක් වශයෙන් ජේලියට දිගටම ලඟින් ලඟින් සිද්ද වෙනකොට ඒක පරම්පරාවක්නෙ. ඒ පරම්පරා වශයෙන් ක්‍රියාවල් පොඩියට පොඩියට සිද්ද වෙන කොට අපිට ඕක තේරෙන්නේ නෑ. ඕක වැටහෙන්නේ නෑහැ. ඔය වැටහෙන්නේ නැති හින්දාවෙන් ඔයටික ඔක්කෝම එකට පැකට් කරනවා. මම විනාඩියක් කලා කලා, මම පැයක් කලා කලා, මගේ වචන මෙව්වර දිගයි, මම දිග වචන කලා කලා - ඔහොම කියනවා. හැබැයි තියෙන්නේ කලා කිරීමේ ක්‍රියාව, නැවතීමේ ක්‍රියාව, සද්ද කිරීමේ ක්‍රියාව, නැවතීමේ ක්‍රියාව. ඒක නිසා හොඳට බෙදල බෙදල බෙදල, කඩල බලන්නෙයි කියල බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරේ ඔය ක්‍රමය නිසයි. මහත්තය කියපු එක ඔය විදියට තේරුම් ගන්න එක හොඳයි. සුදුසුයි කියල මම බොහොම කරුණාවෙන් මතක් කරනවා.

බොහොම පින් ස්වාමීන්වහන්ස, තෙරුවන් සරණයි.

ප්‍රශ්නය - තෙරුවන් සරණයි ඔබ වහන්සේ අපිට ධර්මය කියල දෙන්න ගන්න මහන්සිය ගැන අප්‍රමාණ පිං. ස්වාමීන් වහන්ස දැන් මේ පුටුවක උනත් ටික ටික ඇතිවන දිරායාම ඒ ද්‍රව්‍යයයෙහි ඇති ක්‍රියා කාරී සවරූපය ලෙස ගන්න පුලුවන්ද?

පිළිතුර - දිරනව කියල කියන්නේ මහත්තය ක්‍රියාවක්. ඒ දිරනවා කියන ක්‍රියාව අපිට අහුවන තැනක් තියෙනවා. ඒ ටිකෙන් විතරයි අපිට අහුවෙන්නේ. දිරායාමේ ක්‍රියාව සාමාන්‍යයෙන් මාස කීපයක් ගියාට පස්සේ කල්පනා ශක්තිය තිබුණොත් විතරක් ඔන්න ටිකක් වෙනස් උනා කියල තේරෙනව. හැබැයි ඒක පටන් ගන්නේ ඒ අපි දැකපු දවසේ ඉඳලමයි. එතකොට යම් කිසි දෙයක් ඇති උනානම් ඇති වෙව්ව දේ දිරායාම වෙනස් වීම ගෙවී යෑම සිද්ද වෙන්නේ ඒකාන්තයෙන්ම ඒ පටන් ගත්ත වෙලාවේ ඉඳලාමයි. පොඩියට පොඩියට වෙනස් වෙවී වෙනස් වෙවී ගිහිල්ල - දිරා ගිහිල්ල - දිරා ගිහිල්ල ගොඩාක් උනාට පස්සේ තමයි ඕක අපිට ටිකක් ජේන්නේ. අවුරුදු දෙකක් විතර ගිහිල්ල ලංකාවට යන කොට මට ජේන එකක් තමයි අර හිටපු අය මෙන්න අමුතු විදියට වෙනස් වෙලා. අවුරුදු දෙකකින් තමයි මට ඕක පෙන්න්නේ. හැබැයි මට නිතර ජේනවනම් මට කල්පනාව නැතිවෙලා යනවා. එතකොට මම හිතනවා අවුරුදු දෙකකින් මෙහෙම වෙනස් වෙලානේ කියල. හැබැයි ඒ වෙනස් වීම පටන් ගෙන තියෙන්නේ මම ඊට ඉස්සෙල්ල අවුරුදු දෙකකට ඉස්සෙල්ල දැකපු දවසේ ඉඳලාමයි. එදා ඉඳලම වෙනස් වෙන්න පටන අරගෙන වෙනස් වෙවී තිබිල තියෙනවා. ඒවගේම තමයි මේසයක්

උනන් දිරා යාම හරි සුක්ෂමව හරි සියුම්ව කෙරෙනවා. ඒක ලහින් ලහින් දිරා යාමේ ක්‍රියාව සිද්ද වෙන නිසා අපිට ඒක තේරෙන්නේ නෑ. තෙරුවන් සරණයි!

ප්‍රශ්නය - ඔබ වහන්සේට අනේක වාරයක් පිං! තෙරුවන් සරණයි! බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අති ගාමභීර ධර්මය අද සරලව අපිට පැහැදිලිකිරීම පිළිබඳව අනේක වාරයක් පිං. ස්වාමීන් වහන්ස ඔබ වහන්සේ පැහැදිලි කර විදියට මෙනත මේ ප්‍රත්‍යය ධර්ම 24 ගැන හොඳට පැහැදිලි කරලා ප්‍රත්‍යය සහ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය ගැන අපිට අවබෝධයක් ලබා දෙන්න ඔබ වහන්සේ අපට ගොඩක් උපකාර වෙන විදියට උදාහරණ පැහැදිලි කළා. ඒ අනුව මේ පටිච්චසමුප්පාදයට මේක ගලපන කොට පටිච්චසමුප්පාදයේ අවිද්‍යා පච්චයා සංඛාරා කියන කොට එතන ‘පච්චය’ ක් එනවා. එතකොට ඔය විදියට සලකන කොට එතනදී සංස්ඛාර ඇතිවෙනවා. එතකොට දැන් පවතින දේක ‘උප්පාද නිථි හංග’ කියන එකයි ඒකේ ‘අවිද්‍යා නිරෝධා’ වශයෙන් නිරෝධය පැත්ත බලන කොට ඒ කියන්නේ ඒකට විරුද්ධ පැත්ත බලන කොට කොහොමද ස්වාමීන්වහන්ස මේ ප්‍රත්‍යය ධර්ම සහ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය කියන එක ගලපන්නේ.

පිළිතුර - එකේ ගැලපීමක් තියෙනව මහත්තය, මම අදිෂ්ඨාන කරගත්ත ඒක කියන්නේ නැතුව ඉන්න කියල හේතුව අසන්නාට පටලැවිල්ලක් වෙනවා. ඒ අවස්ථා තුනක් තිබෙනවා. එකක් තමයි සම්මුති වශයෙන් කියන්නාවූ කෙටි සංක්ෂේප ‘හේතු ප්‍රත්‍යය’ දැක්වීම ‘වතුරාර්ය සත්‍ය’ වශයෙනුත්, ඊළඟට මධ්‍යම ප්‍රමාණයේ ‘හේතු ප්‍රත්‍යය’ ගලපා දැක්වීම ‘පටිච්ච සමුප්පාද’ වශයෙනුත් ඊළඟට ‘සුවිසි පට්ඨාන’ ‘නිරවශේෂ දේශනා - විස්තරාත්මක’ වශයෙන්. ඕක හැබැයි යම් කිසි වෙලාවක කියනව මම. හොඳට ගලපන්න පුළුවන්. හැබැයි මේ වෙලාවේ අපේ අසන්නන්ගේ හිතේ ඒකට ගැලපෙන ප්‍රමාණයේ ධර්ම කොටස (tool set) එක තාම හයිවෙලා නැති හින්දා මම ඒක මේ වෙලාවේ ගන්නේ නෑ කියල ගිය සතියෙයි හිතුවේ. ඒක නිසා මහත්තය මතක තියාගන්න මම මහත්තය වෙනුවෙන් අනාගතේ යම් කිසි තැනක ඕක කියනවා. දැනට කියන්න පුළුවන් හැබැයි පටලැවෙනවා. මම අනාගතේ කියනවා ඒක.

හොඳයි ස්වාමීන්වහන්ස බොහෝ පිං.

පැහැදිලිකර ගැනීමක් - ස්වාමීන් වහන්ස මම කල්‍යාණ මිත්‍රයන් වෙනුවෙනුත් පැහැදිලි කර ගැනීම සඳහා අද දේශනාවේ ප්‍රධානම දේ කියල හිතුවේ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය වශයෙන් ඔබ වහන්සේ හඳුන්වාදීපු ඒ ධර්මතාවය කියල කල්පනා

වෙනවා. මේ ප්‍රත්‍යය පිළිබඳව අපි ඉගෙන ගන්නකොට දැන ගන්න ඕන ප්‍රධානම දේ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය කියන එක තමයි හිතට එන්නේ සවමීන්වහන්ස. ඇත්තටම මේ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය කියන එක ඒ නිසාවෙන්ම තව ටිකක් දැන ගත්තොත් හොඳයි කියල හිතෙනවා ස්වාමීන්වහන්ස. ස්වාමීන්වහන්ස ඇත්තටම ප්‍රත්‍යය ශක්තිය කියන දේ පැහැදිලි කර දුන්න. නමුත් මට මේ වැඩ සටහන අවසන් වීමට පෙර තව පොඩ්ඩක් දැන් ගන්න කැමතියි ස්වාමීන් වහන්ස.

ස්වාමීන්වහන්සේ - එකත් හොඳයි අහපු එක. ඒක නැවත නැවත ගොඩක් අහල, හිතල, කියවලාම තේරුම් ගත යුතු ධර්මයක්. ඒක සුක්ෂම වැඩි හින්ද. ලොව්තුරා බුදුරජාණන්වහන්සේගේ ගාමිහිර සර්වඤ්ඤාඥානයට හසු වූ දේවල් අපිට හරි අමාරුයි නමුත් අත අරින්න හොඳ නෑ. සාමාන්‍ය හිතකට අමාරු උනත් අත හරින්න හොඳ නෑ. අපි ඒ න්‍යායේ ගමන් කරලා ඒක අල්ලන්න ඕන. අපි සාමාන්‍ය ඕලාරික උදාහරණයක් අරගෙන බලමු. වතුර වීදුරුවක් අරගෙන ඒ වතුර වීදුරුව දිහා බැලූ විට විනිවිද පෙනෙනවා. අපි ඕකට දානවා නිල්පාට තීන්ත පොඩ්ඩක්. නිල් පාට තීන්ත පොඩ්ඩක් දාපු ගමන්ම අර වතුර එක සම්පූර්ණයෙන්ම නිල් පාට වෙනවා. යට කරගෙන යනවා. ඉස්සරවෙලා තිබුන අපිට වීදුරුව හරහා එහා පැත්ත පෙන ගතියක්. දැන් නිල් පාට දැමීමට පස්සේ එහා පැත්ත පෙන්වන්නේ නෑ. අර නිල් පාට කියන වතුර එකට පැතිරලා ගියා වූ ගතිය නිසා අපිට අර වීදුරුව හරහා දකින එක වැළැක්වූවා. එකේ වළක්වන ශක්තියක් තිබුන. දැන් අපි වතුරට දැමීමේ නිල්. ඒ නිල් පාට දැමීමයි පස්සේ ඒකේ තිබෙනවා අපේ හිත, අපේ ඇහැ වීදුරුව හරහා එහා පැත්තට ගෙනියන්නේ නැතිව ලඟ නවත්තන්න පුළුවන් බලපෑමක් කිරීමේ ගතිය තියෙනවා. ‘නිල්’ වෙනයි - ඒ වගේම ඒ නිල් වල තිබිවිව block කරන වහන ගතිය නිසා තමයි අරක උනේ. දැන් ඔය වාහන වලට දාල තිබෙනවා අදුරුපාට කරපු වීදුරු. ඒකෙන් කරන්නේ පිට පැත්තේ ඉඳන් බලන එක්කෙනාට ඇතුල පෙන්වන්නේ නැති ගතිය ඇති කරනවා. එතකොට මේ යම්කිසි දේක තිබෙනවා මහත්තයා ධර්ම ස්භාවයක්, ඒ ධර්ම ස්භාවයේ තිබෙනවා අනෙත් කෙනාට යම් කිසි බලපෑමක් කල හැකි යම් කිසි ගුණ විශේෂයක්, ගති විශේෂයක් යම් කිසි බලයක්, ඒක ගුණයක් හැටියට පවතින්නාවූ යම් කිසි ශක්තියක්. සමහර වචන වලත් තියෙනවා ඒ ගුණය. සමහර වචන තිබෙනවා මනුෂ්‍යයෙක් අඬවන්න පුළුවන් ගතිය. ඒ ‘වචනය’ එකක් එකේ තිබෙන්නාවූ අර්ථාන්විත හැකියාව තව එකක්. ඒක නිසා තමයි සමහර මිනිස්සු සමහර වෙලාවට ඇඹෙන කවි කියන්න - ඇඹෙන ගීත කියන්න - ඇඹෙන වචන එක්කාපු කරන්නේ. ඔය එකක්. ඔය වගේ ධර්මයක් තිබෙනවා ඒ ධර්මය ඇතුලේ තවත් ඒකට බලපෑමක් කර හැකි එහෙම නැතිනම්

උපකාරයක් විය හැකි ගුණ විශේෂයක් ඒකෙ අස්සේ තිබෙනවා. එකේ අමාරු දේ තමයි, ගුණය වෙනම සලකන්නටයි ඒ ගුණය පිහිටා තිබෙන ධර්මය වෙනම සලකන්නටයි. අපිට පුරුදු වෙලා තියෙන්නේ එහෙම දෙකට බෙදල ගන්න නෙමෙයි. ගුණය වෙනම සලකන්නටයි ඒ ගුණය පිහිටා තිබෙන ධර්මය වෙනම සලකන්නටයි නෙමෙයි අපිට පුරුදු වෙලා තිබෙන්නේ. අපිට ඒ දෙක එකට කරලා ගත්ත හුරුවක් තමයි තියෙන්නේ. හැබැයි මේක දෙකක්. දැන් බලන්න පින්තූර අදින canvas එකක් තිබෙනවා . ඒ පින්තූර අදින canvas එකේ මොකක් හරි දෙයක් අපි ඇන්දම ඒ පින්තූරයට එකේ රැඳෙන්න පුළුවන් විදියට, ඒ කරපු නිර්මාණයට භූමියක් හැටියට උපකාර වන ගති ස්වභාවයක් තිබෙනවා. ඒක නිසා තමයි පින්තූරයක් ඇන්දට පස්සේ ඒකෙ ඒ විදියට තියෙන්නේ. මේ පොඩි ආධාරක උදාහරණ දෙකක්. ධර්මයක් තිබෙනවා ඒ ධර්මය ඇතුලේ තව අනිත් එහෙකට හේතුවන ප්‍රත්‍යයවන උපකාර වන බල මහිමයකුත් ඔකේ අස්සේ තියෙනවා. ආන්න ඒකට තමයි කියන්නේ ප්‍රත්‍යය ශක්ති ගුණය කියල.

ප්‍රත්‍යය ශක්තිය පිළිබඳ අසන්නෙකුගේ පැහැදිලි කිරීමක් - අවසරයි ස්වාමීන් වහන්ස අනේක වාරයක් පිං මේ ගාමිහිර ධර්මය දෙවෙනි දවසටත් අපට පැහැදිලි කර දීම ගැන. ස්වාමීන් වහන්සේ කිව් ආකාරයටත් දළුවත්ත මහතා කිව් ආකාරයටත් ශක්තිය කියන එක මම තේරුම් ගත්තේ යම් කිසි ධර්මාවයක් තුල ගැබ්වී තිබෙන ශක්තියක්. ඒ කියන්නේ ඒක දෙකක් වශයෙන්. දැන් ස්වාමීන්වහන්සේ කිව් ආකාරයට පාටක් වතුරට දැම්මහම ඒ පාටේ තිබෙන බලයක් නිසා අපට අර විනිවිද පෙනීමේ ගතිය නැතිව ගියා. ඒක අර නොපෙනෙන බලයක් වගේ. මම තේරුම් ගත්තේ ඒ ශක්තිය කියන එක අපිට අඳුරගන්න අමාරුයි. ඒ විදියට තමයි මම තේරුම් ගත්තේ. තේරුවන් සරණයි.

දළුවත්ත මහතා - තේරුවන් සරණයි, ඒක කියන කොට සරල උදාහරණයක් මගේ මනසට ආව. අපේ ගෞරවනීය ස්වාමීන්වහන්සේ අනුමත කරයිද දන්නේ නැහැ. මට හිතූන මේ සංසාර ගමන නිමා කරගන්න උත්සාහ කරන මට මේ ඉන්න කල්‍යාණමිත්‍රයෝ සියලුදෙනා බොහෝ උපකාරක ධර්ම. එහෙම නම් මේ ගොල්ල ප්‍රත්‍යය. ඒත් එහෙම ගත්තත් මේ එක එක එක්කෙනා වෙන ශක්ති වලින් වෙනස් වෙනස් ආකාර වලින් තමයි මට උපකාර වෙන්නේ. එක මහත්මයෙක් එක ආකාරයකින් උපකාර වෙන අතර තවත් මහත්මයෙක් වෙනත් ආකාරයකින් මට උපකාර වෙනව. මේවිදියෙ ඉතාමත් රළු උදාහරණයක් මට මතක් උනා. මේ විදියට ගැනීම වැරදිද ස්වාමීන් වහන්ස.

මේ සියල්ල උපකාරක ධර්ම නමුත් ඒ උපකාරක ධර්ම තුළ තිබෙන ශක්තිය වෙනස් කියනදේ. ගෞරවණීය ස්වාමීන්වහන්සේ මාව නිවැරදි කරයි.

තවත් අසන්නෙකුගේ පැහැදිලි කිරීමක් - ගෞරවණීය ස්වාමීන්වහන්සේගෙන් පාද නමස්කාර පූර්වකව අවසරයි. බොහෝම පිං අදත් ඇවිල්ල මේ ඉතාම ගැඹුරු ධර්මය හැකි තාක් සරල කරමින් කියා දුන්නට. කියා දුන්න ටිකගැන අනිවාර්යෙන්ම හොඳ අවබෝධයක් ආව. සිත් 89 ගැනත් වෛතසික 52 ගැන හොඳ අවබෝධයකුත් තිබිය යුතුයි මේ පටියාන ධර්මය තේරුම් ගැනීමට කියන එකත් හොඳ ටම වැටහුණා. ඒවගේම ස්වාමීන්වහන්සේ කිව්වා වෛතසික ධර්ම 52ක් වශයෙන් තියෙන්නේ එකින් එකට වෙනස්වූ නිසා කියල. එක සිතක් සිත් 89ක් උනෙන් එකිනෙකට තිබෙන වෙනස් කම් නිසා කියල. ඒ වගේම ප්‍රත්‍යය ධර්ම වශයෙන් 24 ක් වෙන්වෙන්නේ මේ එකිනෙකට වෙනස් වූ ලක්ෂණ නිසා කියල. ඒවගේම ඒ ප්‍රත්‍යය ධර්ම මේ ප්‍රත්‍යය ධර්ම තුළ තිබෙන ශක්තියත් ඉතාම සියුම් බවත් ඒ ඉතා සියුම් වූ ප්‍රත්‍යය ධර්මය තවත් ධර්මයකට උපකාර වන ගතිය තමයි ප්‍රත්‍යය ශක්තිය කියල කිව්වේ. ඔය විදියට තමයි මම තේරුම් ගත්තේ. තේරුවන් සරණයි.

ස්වාමීන්වහන්සේ - අපේ ඒ නෝනා මහත්මිය දැන ගත්ත විදියක් බොහොම හොඳයි. ඒ විදියට තමයි මම කියල දුන්නේ. තව අර ඉස්සෙල්ල මහත්මයෙක් කථාකලා ඒ මහත්තය කියපු එකත් හරි. මහත්තය ඒ විදියට උත්සාහ කරන්න. අනිත් එක ඕලාරික උපමාවක් කියල කිව්වත් - දැන් බලන්න ප්‍රශ්නයක් අහනවනේ, ප්‍රශ්නයක් ඇහුවයිත් පස්සේ කෙනෙකුට උත්තරයක් හම්බවෙනවනේ. ඒ ප්‍රශ්නය අස්සේ තිබෙනවා අනිත් අයගේ හිත්වල තිබෙන්නාවූ බාස්කට් - අල්මාරි - ඊළඟට ඔය තියෙන දැනුම් පෙට්ටි අරින ගතියක් ඔව අස්සේ තියෙනවා. යතුර වගේ සමහර ඒවා. ඉතින් කෙනෙකුට ප්‍රශ්නයක් ඇහුවට පස්සේ අපි යම් කිසි දෙයක් කියන්න කලින් හරි ඒ එක්කම හරි ඔය අහගෙන ඉන්න අයටත් හිතෙනවනෙ ඕකේ උත්තරේ අර කාරණයයි කියල. එහෙම තියෙන්නේ දැනුම හින්දනේ. එතකොට ප්‍රශ්නයක් ඇහුවහම ප්‍රශ්නයේ තිබෙනවා නේද අනිත් එක්කෙනාගේ දැනුම එතනට ගෙනල්ල උත්තරේ සපයන ගතියක්. ඒකනිසා අපේ දළවත්ත මහත්මයා කිව්වා වගේ ඔවුනොවුන්ට ප්‍රත්‍යය වන ගතියක් හැකියා ගුණයක් තිබෙනවා. එහෙම එකක් තියෙන හින්ද තමයි මේක මෙහෙම යන්නේ.

එක දවසක් මම මීට ඉස්සෙල්ලත් කිව්වා, අපි හිතමු 25 ක් කියල. දැන් 25 දෙනෙක් ඉන්නවා . ඒ 25 දෙනාගේ group එක කියල කියන්න පුළුවන් කම තියෙන්නේ ඔය 25 දෙනාගේම තනි තනි, තනි තනි ශක්තීන් එකට එකතුවෙන නිසයි. ඒක නිසාම තමයි කියන්න පුළුවන් කම තියෙන්නේ 25ගේ group එක

කියල. එක්කෙනෙක්වත් අඩු උනානම් එහෙම ඒ 25හේ group එක කියල කියන්න බෑ. ඒක නිසා අපිට අර 25 කියන එකනම් කියා ගන්න පුළුවන්, හැබැයි එකේ තියෙන හැඟවෙව්ව ඒ ඔවුනොවුන්ට උපකාරවෙන ගතිය කියන එක තමයි හිතෙන් අල්ලන්න බැරි - ඒක හරි සියුම් නිසා. ඒක එක්තරා විදියක උපකාර වීමේ හැකියා ගුණයක්. ඕක මම එකපාරම කියන්නේ නෑ. අර මම පටිච්චසමුප්පාදය කියපු එක මේ වෙලාවට උත්තරේ දෙන්නේ නෑ කියල හිතා ගත්ත, හේතුව අනාගතයේදී යම් කිසි තැනකදී දෙන්න පුළුවන්. නමුත් මෙතනදී දැම්මොත් එහෙම ඒ තරම් සියුම් නිසා ඒ තරම්ම සුක්ෂම නිසා එකට එකට ගලපන්න බැරි වෙනව. ඒකනිසා පටලැවිල්ල නැතුව ගෙනියන්න ඕන නිසා, නමුත් මෙසේ උපමා වශයෙන් හිතන එක හරි හොඳයි. ඒ විදියටම හිත හිතා වැඩිය අවුල් කරගන්නේ නැතුව ඔහොම ඉස්සරහට යමු කියන එක කරුණාවෙන් බොහොම මෙමතියෙන් අපි මතක් කරනවා. හැමදෙනාටම ධර්ම අවබෝධය සුවසේම සිද්ධ වේවා කියල සෙත් පතනවා.

සාධු! සාධු! සාධු! හොඳයි අද දවසේදී අපි මේ සාකච්ඡාව නිමා කරමු. දැන් වසර ගණනාවක් 15ක් 20 තිස්සේ අපගේ ගුරුවරයා බවට පත්වෙලා සිටින අප හැමගේ කල්‍යාණමිත්‍ර හන්නේ ජිනාලංකාරයන් අද දවසෙත් අපේ පිහිටට පැමිණියා. අප මේ වසරේ ඉතාමත් උනන්දුවෙන් ඉගෙන ගැනීමට කල්පනා කරන පටියාන ප්‍රකරණයේ දේශනා මාලාවේ දෙවෙනි දේශනාවක් අද එකතු උනා. ඉතින් අපි සියලුදෙනාම වාසනාවන්තයි. මේ සම්බන්ධ වී සිටින සියලුදෙනා වෙනුවෙන් ඉදිරියේදීත් මේ වැඩ සටහන් ශ්‍රවණය කරන සියලුම දෙනා වෙනුවෙනුත් අපගේ ගුරු උත්තම හන්නේ ජිනාලංකාරයන් වහන්සේට නමස්කාර කර සිටිනවා. උන්වහන්සේ පතනා බෝධියකින් වතුරාර්ය සත්‍ය ධර්මය පූර්ණ වශයෙන් අවබෝධ ගැනීමට අවශ්‍ය ප්‍රඥාව ලබා ගැනීමට මෙම කුසලයද හේතුවක් වේවා කියල අපි ප්‍රර්ථනා කර සිටිනවා. මම ඉතාම ගෞරවයෙන් ස්වාමීන්වහන්සේට යොමුවෙනවා සාකච්ඡාව නිම කිරීමට.

ස්වාමීන්වහන්සේ - අනන්ත ගුණ ඇති සම්මා සම්බුදුරජාණන්වහන්සේගේ අතිමහත් වූ සුපරිසුද්ධ වූ නික්ලේශී වූ ප්‍රභාෂ්වර වූ ආලෝකමත් වූ ප්‍රඥාවේ ස්පර්ශය ලැබූ ඒ ප්‍රඥාවට දැනී ගියාවූ පෙනී ගියාවූ අතිගාමිහීර වූ ධර්ම සාගරයේ බිංදුවක්වත් නැති තරම් පොඩි ප්‍රමාණයක් අපි මේ කතා කිරීම වශයෙන් ඉදිරිපත් කර ගත්තේ. ඒ නිසා බුදුරජාණන්වහන්සේ ගමන් කළ ධර්ම මාර්ගයේ තමයි අපේ හිත් වලිනුත් මේ ගමන් කරන්නේ. උන් වහන්සේ දැකපු තැන් තමයි අපිත් මේ දකින්න අපේ හිත් උසිගන්වන්නේ. ඒක නිසා ඒ ශක්තිය සෑම දෙනාටම තෙරුවන්ගේ බලයෙන් අත් පත් වේවා! අපේ මේ පින්වත් කල්‍යාණමිත්‍ර ධර්ම මණ්ඩපයේ ඉන්නාවූ සෑම දෙනාගේම සිත් වලට ටික ටික,

ටික ටික හෝ මේ කල්පනාව මේ උපකාරක ධර්මයන්ගේ හැටි, උපකාරක ධර්මයන්ගේ අස්සේ තිබෙන ශක්ති වෙන්වෙන් වශයෙන් තෙරුම්ගන්ට සිහි කරන්ට මෙනෙහි කරන්ට භාවනාවක් හැටියට මනසිකාරය පවත්වන්ට ඒ තුලින් ධම්මානුපස්සනාවක් හදා ගන්ට හැකිවේවා! ඒ වගේම ඒ ධම්මානුපස්සනාව ගාමිභීර වූ ධම්මානුපස්සනාවක් වෙලා ඒ ගුණ දැනගෙන බුදුරජාණන්වහන්සේ වැඩම කර ඒ උතුම් වූ නිවන් මගේ මේ යන මනසිකාර ගමන් මගේම ගිහිල්ල, මේ ධර්ම දැනගෙන අවබෝධ කරගෙන උන්වහන්සේලා නතර වෙව්ව තැනින් අපිටත් නතර වෙන්ට, උන්වහන්සේලා අවසන් කරපු තැනින් අපටත් අවසන් වෙන්ට, නිව්යන්ට මේ ධර්මය හේතු වසනා වේවා කියල ප්‍රාර්ථනා කරනවා වගේම මේකේ මූල භාවයෙන් හේතු වන්නා වූ කෙනෙක් හැටියට අපේ දළවත්ත මහත්තය සදහන් කරන්න පුළුවන්. මේ හැම එක්කෙනාටම හැකියාවල් තිබෙන බව හැබෑව. දහම් දැනුම තිබෙන බව හැබෑය. ඇසීමේ හැකියාව තිබෙන බව හැබෑව. හැබැයි දළවත්ත මහත්මයාගේ තිබෙනවා මූල හේතු භාවයක්. ඒකත් අපි ඔය අනුසාරයෙන් හිතා ගනිමු. දළවත්ත මහත්මයාට නිරෝගී සැප දීර්ඝායුෂ වේවා! ඒ මහත්මයාටත් මහත්මියටත් දරුවන්ටත් ධර්මයේ සැනසිල්ල වේවා! අපේ මේ අහගෙන ඉන්න පින්වත් මත්මයාලට මහත්මීන් දරුවන් සැම දෙනාටමත් ධර්මයේ සැනසීම වේවා! හැම දෙනාටම කෙලවර නිවනින් සැනසීම සිද්ධ වේවා! නිවනින් නැවතීම සිද්ධ වේවා! කියල මෙමත්‍රියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා. හැම දෙනාටම තුණුරුවන්ගේ සරණයි පිහිටයි ආරක්ෂාවයි !

සාධු! සාධු! සාධු!

- සීලවන්තං ගුණවන්තං - පුඤ්ඤක්ඛන්තං අනුත්තරං
- දුල්ලබෙන මයා ලද්ධං - පස්සිතුං වන්දිතුං වරං
- සාරිපුත්තාදි ථේරානං - ආගතං පටිපටියා
- සද්ධා සීලං දයා වාසං - බුද්ධ පුත්තං නමා මහං

ඉහත සඳහන් ධර්ම දේශනාව
අති සුඡා හන්තේ ජිනාලංකාර ස්වාමීන්වහන්සේ විසින් දේශිතයි.